

ઇસ્લામકા હો શમ્બોક તો ચેહ તાજ
પ્રબા ગચ્છોર દિલસે તહોપ્રચે હુજ્જત દેખીએ.

—:૦:—

તહોરએ હુજ્જત

અથવા

સફરે હુજ.

૧૦૪૨૬

છપાવી પ્રગટ કરનાર,

“ઇન્સાફ” કાર્યાલય.

ઇસ્લામપુરા. પો. નાં. ૪.

જાણમદ એસ. મોહુભાઈ.

ગૃજગત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

પુસ્તકનંબર ૧૦૪૨૬

પુસ્તકના નામ તોરફે ગુજરાત

વિષય ૭૬. ૧. ૧

ઓફીસ અને શો રૂમ. ૨૭, નાગદેવી સીટ, મુંબઈ.

વેર હાઉસ:-દાકુખાના, મહાગામ,

ટેલીફોન:-૩૨૭૭.

તારતુ સરનામું—OLD IRON.

ઘરલામકા હો શમ્બોક તો ચેહ તાજ દેખીએ
બા ગચ્છોર દિલસે તહોપ્રએ હુજમજ દેખીએ.

—:૦:—

તહોર એ હુજમજ

અથવા

સફરે હજ.

તાલીપ્ર

મુનશી કુતેહખાન અહેમદખાન

દીલકશ.

છપાવી પ્રગટ કરનાર,

“ઘન્સાપ્ર” કાર્યાલય.

ઘરલામપુરા. પો. નાં. ૪.

મુંબાઈ.

આ પુસ્તક ૨૩૭, બલ્કરગેટ સ્ટ્રીટ કોર્ન, મુંબઈ મધે
“નવરંગ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ” માં અરદેશર ખરશેદજી
દેશાઈએ છાપ્યું છે, અને મુનશી પ્રેસ ખાતે એલમદખાને
ઈસ્લામ ગ્રાફીસ, ઈસ્લામપુરા મુંબઈ નાં ૪ માંથી
પ્રગટ કર્યું છે.

વડરૂ ! વડરૂ !

ઠસ્લામના પાંચમા અરકાન હજના

ખાસ મનન કરવા લાયક સીધ્યાંનો

અને મુસાફરીની કેફીયતની

આ નાની પણ બોધલાયક

બુક ઠસ્લામના હજ પડવા

જનારા હાજરો માટે

ખાસ શેઠ આહમદ

શરીફ માલુમાઈ

તરફથી મફત

આપવામાં

આવે છે.

એફ. એ. મુનશી.

“ઈન્સાફ કાર્યાલય”

મુંબાઈ-૪.

શુક્રિયા.

—:૦:—

હજાર હજાર અહેસાન ! ઉસ પરવરદીગારે આલમકા કે
જીસને ઇનસાનકો ઇસ ફાની દુનિયામે પયદા કરકે ઇલમે
અકલકા તાજ પહેનાયા જીસકે સખખ તમામ જાનદારોમે
ઇનસાન અશરકુલ મખલુકાત કહેલાયા, સુખહાન અલ્લા
ઉસ કાદીરે જીલજલાલને જખ હજદા હજાર આલમ પર
હમકો ફૈકીયત બખશી. અઘોર ઇસ્લામ જયસે એક
સઘે અઘોર બરહુક દીનપર કાયમ કરકે કલમ જયસી
નેઅમતકી હમારે લીએ નવાજશકી તે. અખ હમેલી
લાજીમ બલકે ફજ હુવા કે ઉસ મઅબુદે હકીકી કી દીલો-
જાનસે ઇતાઅત કરે અઘોર હુત્તલ ઇમકાન અપને ખીરા-
દારોને ઇસ્લામકી ખીદમત કરે !

ખ્યારે નાજરીન ? એક દીન બઘેઠે બઘેઠે ઇસી ખાતને
મેરે દીલપર સીક્રા જમાયા અઘોર એકાએક ખીયાલ
આયા કે હિંદુસ્તાનસે હજારો અહેલે ઇસલામ હર સાલ
અરબસ્તાન જયસે રેગસ્તાની મુલકમે મકકે (મો) કી હજકે

લીએ જાતે હએ અઓર વેહ મુકામ ગએત સખત હોનેકી
 વજેહસે હાજી લોગોકે બહોતસી તકલીફેંકા સામના કરના
 પડતા હય ઉન તકલીફેસે બચનેકે લીએ કોઈ લાએક ખીદ-
 મત કરના જુરૂર હય, બસ ઇસ ખીયાલકે આતેહી મએને
 ઇસ કીતાબકી કોશીશકી અઓર બહોતસે હાજીએસે દરિયા-
 ફત કીયા અઓર અકસર કીતાબો કે જરીએ ચંદ હાલાત
 જુરૂરી જમાં કરકે યેહ કીતાબ તૈયારકી,

તમન્ના હય કે ઇન આંખોસે ગએ તુલ્લાહકે દેખું,
 ફીર ઉસકો દેખ કર ગએતે રસુલુલ્લાહકે દેખું.

દુઆગો.

મુનશી ફતેહખાન અહેમદખાન.

તોહફે હજજા.

ઉર્ફ

સફરે હજ.

ઇસ્લામકા પાંચવાં ફર્જ હજ હય, ઓર હજ પડનેકે લીએ હિંદુસ્તાનસે મકકે (મે) જાના પડતા હય. હિંદુસ્તાનકે કોઇલી શહેરકે આઢમીકો હજ પડને જાના હો તો વોહ પહેલે શહેર બંમખઈ આયે ઓર યહાંસે જાવે. કયું કે હર તરફકી દરિયાઈ મુસાફરીકી આગળોટેં યહાંસે રવાના હોતી હયેં. હજ જલહજ કી નવ તારીખકો મકકે (મે) કઆબે તુલાહ મે હોતી હય ઈસી લીએ હિંદુસ્તાનસે રમજાન, શબ્વાલ, યા જલ્દહમે જાના ચાહીએ ?

શહેરે બંમખઈ.

હિંદુસ્તાનકે તમામ શહેરોંમે એક મશહુર શહેર બંમખઈ હય, ઓર દરિયાકે કિનારેપર આળાહ હોનેસે ઈસે

ખંદરબી કહેતે હયે. તમામ દરિયાઈ મુસાફરી કી આગ-
ખોટે યહાંસે રવાના હોતી હયે. યહાં હુકુમત ગવરમેન્ડી,
જખાન ઉર્દુ, અંગ્રેજી, ગુજરાતી, મરાઠી, વગેરા મુખતલીફ
હય ઇસ શહેર કી આબાદી દસ બારા લાખકે કરીખ હોગી.

સફરકા સામાન જો જરૂરી હય યહીંસે સાથ લેલો,
ચટની, અચાર ઘી હયાં કે સીવાય ઉમ્દા આગે નમીલેગા
મકકે કે લીએ ગરમીકા ઓર કરખલા કે લીએ સરદીકા
લીખાસ લેલો. ઇંગ્ર સફરમે ધોખી નહિ મીલતા રૂપેઆ બુર-
રતસે જ્યાદા હો તો મકકે કે બેપારીઓસે હુંડી કરતો ?
સરકારી પરવાના રાહદારીકા લેલો ? જો અદાલતે પોલીશસે
મીલતા હય, (કરાફડ મારકીટકે સામને) આગખોટમે પાની
ઓર લકડી દો મરતખા હનેશાં મીલતી હય. ઇસ્કે સીવા
બી પાની અપને અપને સાથ રખલો. જીન્સ, ગીજા જો
બુરતકા હય ઉસકા મહેસુલ નહિ હય. પેટી, ગઠડી,
ખિસ્તર વગેરે પર અપના નામ ઓર પતા બચાખર લીખલો.
મજદુરોંકે મજદુરી પહેલે ચુકાદો ? અપને અસલાખ કે
સાથ રહો. આગખોટ પર સખસે પહેલે સ્વાર હોના ? ઓર
સખકે બાદખાં ઉતરના બંખબંખમે ડાકટરી તલાશ હોતી હય
તખીયતના દુરસ્ત હોતો તહમ્મુલ કરના ઓર દુસરી આગ-
ખોટમે જાના.

આગબોટકા બંમ્બઇસે રવાના હોના.

અદન.

બંમ્બઇસે રવાના હોનેકે બઅદ આઠ યા નવ રોજ કો આગબોટ અદન કો આતી હય ચેહ શહેર દરિયાકે કિનારે પર આગાહ હય. દરિયાઈ મુસાફરી કી તમામ આગબોટે બંમ્બઇસે રવાના હોનેકે બઅદ યહાં આતી હયેં ઓર યહાંસે અપને અપને રાસ્તો પર રવાના હોતી હયેં. યહાં હકુમત અંગ્રેજી જખાન અરખી ઉર્દુ યહાં કોઈ જ્યારત ગાહ નહિ હય. યહાં કે બાશીંદે સીયાફામ હયેં. ઉનકે સરકે બાલ લેડી કે જયસે હોતે હયેં, યહાં અંગ્રેજી છાવની હય.

બાબે ઇસ કંદરીયા.

અદનસે રવાના હોનેકે બઅદ અઠારા ઘંટેકો આગબોટ યહાં આતી હય. યહાં પહાડપર એક મીનાર બના હુવા હય રાતકો ઇસમે રોશની હોતી હય. યહાં કોઈ જ્યારત ગાહ નહિ હય સીકંદર બાદશાહને અહાબેકે બનેકે લીચે યહાં પહાડ મે રાસ્તા બનવાયાથા બહોત તંગ મુકામ હય. પાનિમે પહાડકે બહેબહે ટુકડે પડે રહેતે હયેં. ઇસ લીચે આગબોટકો આહેસ્તા આહેસ્તા ટકરાને કે ખોદસે લે જાતે હયેં. યહાં હકુમત અંગ્રેજી હય. જખાન અરખી ઓર થોડીસી ઉર્દુ હય,

કામરાન.

બાબે ઇસકંદરીયાસે રવાના હોનેકે બઅદ ચોખીસ ઘંટે

કેા આગબોટ કામરાન મે આંતી હય. યહાં હુકુમત સુલતાને રૂમ થી ફીલ હાલ અંગ્રેજી હય. યેક એક જઝીરા હય યહાં કોઈ મશહુર જયારતગાહ નહિ હય.

યહાં આગબોટ લાંગર કરતી હય. કીસ્તી કે ઝરીએસે મુસાફર ઉતરતે હયેં યહાં દસ રોજકા કરંટીના હોતા હય. કરંટીનેકા મુકામ એક ટેકરીપે ળના હુવા હય. યહાંસે મુસાફર ચોર ઉનકી હિફાજત કરનેવાલે કહીં જા સકતે નહિં યહાં એક અંગ્રેજી ડાકતર રહેતા હયેં યહાં હર તરાહકા આરામ હય, એક શીફાખાના હય. લકડી પાની મુફત મીલતા હય એક એક આદમીકે પાસસે દસ દસ રૂપે લેકે જાને દેતે હયેં. ગરીબોકે પાસસે કસમકે સીવા કુચ્છ નહિ લેતે. યહાં એક દુકાન હય જીસમે આટા, દાલ, અંડા, મુરગી, વગેરા મીલતા હ. મગર દામ જ્યાદા પડતે હયેં. યહાં કી આબોહુવા બહોત ઉમદા હય. યહાં ફજરકો શબનમ (ઓસ) ગીરતી હય. જો તખીયઃ કેા તુકસાન કરતી હય. આરામકે લીએ ચાર પાઈયાં લી મીલતી હયેં. દસ રોજકા કીરાયા એક રૂપૈઆ લેતે હયેં; કરંટીનાસે પહેલે તમામ કપડે ધુની દેનેકો લે લીએ જાતે હયેં ચોર એક કુરતા પહેનને કો દીયા જાતા હય. શીર દસ રોજકે બઅદલી ધુની દી જાતી હય. યહાં જખાન અરબી હય. દસ રોજકે બઅદ આગબોટ રવાના હોતી હય.

જીદાહ.

કામરાનસે રવાના હોનેકે બઅદ છે રોજકો આગખોટ જીદેહ કો આતી હય. યહાં હુકુમત સુલતાને રૂમ કી થી ફિલહાલ મકકે કે શરીફ કી હય જબાન ખાસ અરબી, જીદાહ કે એક જાનીબ દરિયા ચોર એક જાનીબ ખુશ્કી હય. અકસર લોગ યહાંસે ઉમરાહકા અહેરામ ખાંધતે હએ. શહેરકે બાહીર ખીખી હુવાકી કબર દરિયાકે કીનારે પર હય. કબર સો દદમ લાંબી હય ચોર ખીચમે ત્રીન ગુંબજ હએ હર એક ગુંબજ પર ફાતેહા પડહા જતા હય. ગુંબજ લકડીકે બને હુવે હએ.

અકસર મતુફ (તવાફ કરાનેવાલે) યહીંસે મીલ જાતે હએ, આગખોટસે અસખાબ ઉતારકે ચુંગી ખાને પર લાતે હએ. સામાન ઉતારને વાલે હર મજદુરકો તેરા આને દેતે હએ. યેહ શહેર ખુશ હાલ હય. બમ્બઈકે મઆફીક બડે બડે મકાનાત હએ શહેર પનાહકો કીદલા હય. હિંદુકે સીવા યહાં સબ કોમે કારાખાર કરતી હએ. અંગ્રેજ પૈસે કે સીવા સુલતાની સીકકે યહાં ચલતે હએ. દોનું સીકકે અંગ્રેજ વ સુલતાની છોટ્ટે બડે ચલતે હએ. યહાં કહવા ખાને શરીફ લોગોકેલી બહોતસે હએ. સુલતાની એલચીયોંકી કાઉન્સીલ યહાં હય, હર એક એલચી કે મકાન પર અપની હુકુમતકા નીશાન ઉડતા હય. શહેરકે કીનારે પર એક બડા શીફાખાના સુલતાની હય, જસકે

કરીબ એક મસજીદ ઓર અંદર નહેરેં હુએ. તીન ચાર રોજ યહાં મુકામ કરકે ચંદ કાફલે મીલકર યહાંસે રવાના હોતે હુએ. હર કાફલેકે હમરા પાંચ છે સ્વાર એક બાડી ગાર્ડ પએદલોકા હીક્ષાજતકે લીએ સાથ હો જતા હય, કાફલેમે આસરે ચાલીસ આઠગી હોતે હુએ. જુદેહુસે મકકે તક હર તીન કોસકે બઅદ સરકારી ચોકીએ હય. યહાં શગદુફ વ શખરી ભાડેસે મીલતી હુએ, શગદુફમે દો આઠમી લેટ સકતે હુએ, ઓર શખરીમે દો આઠમી બએઠ સકેં યા એક લેટ સકતા હય. ઇસકે નીચે દો બોરીયાં અસબાબકી રખકે ઉંટકી પીઠપર કસતે હુએ. ઓર અસબાબકે લીએ ઉંટ અલાહેદા હોતા હય. પાની ઉંટકે સાથ લે લેના ચાહીએ મશક. પીપ યા જસ્તકે સુરાહીયોંમે પાની ભર લેના જુરૂર હય. શગદુફ દસ રૂપેકો ઓર શખરી આઠ રૂપેકો મીલતે હુએ.

જુદાહ.

જુદાહ છોટાસા ગાંઉ હય, યહાં ચંદ બગીચે બનુરકે હુએ. યહાંકે બબરમે ચંદ દુકાને રોટી, ઘી, ગોશ્ત વીગે-રાકી હય. પાની વ લકડી મીલતી હય. યહાં ચંદ ઝુંપ-ડીયાં રહેનેકે લીએ હુએ, મગર ઇન ઝુંપડીયુંમે બ્રાહ્મનીઆ રેંગા કરતી હુએ મગર કીસીકો ઇબ્ન નહિ કરતી જુદેહુસે નવ ઘંટે ચલનેકે બઆદ યહાં આતે હુએ ઓર યહાંસે રવાના હોનેકે બાદ એક ઘંટેકો અહમે નજર આતે હુએ,

યેહ દો મોનાર હએ' ઇનકે દરમ્યાન યેહ રાસ્તા જાતા હય યેહ નીશાની ઇસ અમરકી હય કે યહાંસે હઢેહરમ ચુર હોતી હય, ઓર યહીસે શીકાર વગેરાકા મારના કી-સીકો હલાક કરના હરામ હય, યહાંસે સાત મએલપર મક્કા (મો) હય, જબ મક્કા તીન માઇલ રહે જાતા હય તો તમામ કાફલે પેદલ હો જાતે હએ. ઓર લખએક પુકારતે હુવે ચલતે હએ, અહેરામમે દો આદરે' હોતી હએ. બગેર સીહુઇ, એક તહેબનકે લીએ ઓર દુસરી બદનપર આઢ-નેકે લીએ.

મક્કા (મોઆઝમમા.)

જુદેહસે રવાના હોનેકે બાદ સોલા ઘંટેકો' કાફલા મકકે (મો)મે આતા હય. યહાં હુકુમત સુલતાને રૂમકી થી ફીલકાલ શરીફે મકકા કી હએ જબાન બાસ અરબી, આબાદી સાઠ હજારસે જ્યાદા હય. યેહ પહાડુસે ઘેરા હુવા શહેર હય. હસબેજલ જ્યારતગાહે હએ.

જ્યારતગાહોંકે નામ.

૧ બએતુલ્લા શરીફ,	૧૪ હજરે મુત્તકલ્લીમ.
૨ મસજીદે હરમ,	૧૫ હજે મુત્તકા.
૩ આહે જમજમ,	૧૬ મસજીદે આયશા.
૪ તાઇફ,	૧૭ સફા વ મરવા.
૫ હતીમ,	૧૮ જબલ.
૬ કબ્ર હજરતે ઇસ્માઇલ,	૧૯ તુરૂલ મીના.

- ૭ મુતાફ,
 ૮ હજરે અસવદ,
 ૯ મુકામે ઇબ્રાહીમ,
 ૧૦ ચહાર મુસલ્લેહ,
 ૧૧ જન્નતુલ્લ મઓલ્લા,
 ૧૨ ચહેલ અબવાબેહરમ,
 ૧૩ જબલ અબુકએસ.
- ૨૦ મસજીદે હનીફ.
 ૨૧ ગારે મુરસીલાત.
 ૨૨ મસજીદે અલકએસ.
 ૨૩ અરફાત.
 ૨૪ મુજ દલફા.
 ૨૫ મુંબા.

જન્તુલ મઓલ્લાકે મજરાત.

- ૧ હજરત આમેના ૭ હજરત અબદુલ રહેમાન
 ઇબને અબુબકર
- ૨ હજરત ખુદેહજતુલ્લ કુબરા, ૮ હજરત મુલ્લાં અલીકા-
 રી (શાગીદ ઇમામ આજમ.
- ૩ હજરત અબુતાલીબ, ૯ ખાનકા મહેમુદ ઇબને
 ઇબ્રાહીમ અધમ.
- ૪ જાએ વિલાદત રસુલે ખુદા(સં)૧૦ મીજાએ રહેમત.
- ૫ હજરત અલી, ૧૧ સંગે સુરખ (જન્તકા.)
- ૬ હજરત અબુબકર.

મકકે (મે) કી કએફીયત.

યહાં મતુફકે જરીએસે રહેનેકે લીએ મકાનાત રીલ
 જાતે હએં, ઉમરાકા અહેરામ યહાં ખોલતે હએં, યહાં
 ડાકખાના, (ટપાલ) તારખરકી જસકા સીલસીલા

અહનમે તાર અંગ્રેજીસે લગા હુવા હય. હિંદુસ્તાનકે
 ખડે ખડે રઈસો વગેરાકી તરફસે હાજીયોંકે લીએ
 સરાયે' મુફત મીલતી હએ. યહાં ગલ્લા (અનાજ
 નહિ પેદા હોતા કુરખાનીકા હુકામ શહેરસે દો કોસકે
 ફાસલેપર હય યહાં નહેર જીએદા હય. મુસલમાનકે
 સીવાય ઓર કોઈ કોમ યહાં નહિ આ સકતી શરીફ મકકેકા
 વાલીપર હાવી હય, જો કે સૈયદ હસનીસે હોતા હય. ક'ઈ
 મામલાતમે શરીફ ઓર વાલીકે અલાવા શહેરકે કાજ ઓર
 ઉલમાં લોગભી શરીફ હોતે હએ, યહાંકે મકાનાત પુખ્તા
 પાંચ પાંચ મજલેકે ઉંચે, છત લકડીકી, સહેન નદારદ,
 અકસર ખાબરેન સાએદર ખની હુઈ ગલ્લા મદીનેસે ઓર
 મેવા જાત તાઘફસે યા વાદીએફાતમાંસે આતે હએ. તાઘફ
 મકકેમે અયસા હય જઈસા હિંદમે શમલા, યહાંકી આખો-
 હવા ઉમ્દા, સર સખ્ખ સાદાખ, હજરત અખદુલા ઇખને
 અખખાશકા મબર યહીં હય. હર. સાલ ફાતેહા ઓર કુર-
 આનખાની હોતી હય. યહીં હજરત ઇબ્રાહીમને કઅખા
 ખનાયાથા હજરત ઈસ્માઈલને ગારા ખનાકર દીયાથા. કઅખાકે
 પાસહી વોહ ગાર (ખડા) મઓજુદ હય, ઈસ ગારમે એક
 સંગે સુરખ જન્નતકા રખખા હુવા હય, મકકેકે શામી
 ખાબરમે લોંડે શુલામ ખીકતે હએ.

મકકે (મો) કે મુતખરૂક મજરાતકા અહેવાલ.

મસજીદે હરમ.

યેહ મકકેમે બડી આલીયાન મસજીદ હય, ઇસકે ચહારોં તરફ ચાર દાલાન પાંચ પાંચ દરવાજેકે બને હુવે હયેં. તમામ ઈમારત પથ્થરકી બની હુઈ હય. સુતુન (થંબ) સંગી બહોત લંબે હયેં. હર દાલાનપર છોટે છોટે ગુંબજ બને હુવે હયેં. મસજીદકા અંદરકા સહેન બહોત કુશાદા હય.

બએતુલ્લા શરીફ યાને કઅબા.

મસજીદે હરમકે બીચ સહેનમે બએતુલ્લા શરીફ હય. યેહ તામીર મુકદ્દસલી પથ્થરકી બની હુઈ હય, ચોર બહોદ બુલંદ બશીકલે મુસ્તીલ (ગોલ) હય. ઇસકી કુરસી કદે આદમ આદમીકે કદ બરાબર હય. બએતુલ્લાકે ચહારૂ ગોશે (ખોને)કો રૂકુન કહેતે હયેં.

ચહારોં અરકાનકા નામ અલગ અલગ હય, (૧) ગોશે મગરીબ ચો બુનુબકો રૂકને યમાની કહેતે હયેં; (૨) ગોશએ મશરીફ વ સીમાલકો રૂકને શામી કહેતે હયેં. (૩) ગોશે મગરીબ વ સીમાલકો રૂકને ઇરાકી કહેતે હયેં. (૪) ગોશએ મશરીફ વ બુનુબકો રૂકને હજરે અસવદ કહેતે હયેં. બએતુલ્લામે સો આદમી દાખીલ હોવે ઇતની જગા હય, બએતુલ્લાકી છતકી તરફ દેખના તાજમન મના હય. મશરીફકી જનીબ એક એક દરવાજા હય ઉસકે કીવાંડોપર

સોનેકે પતરે ચડે હુવે હએ. ચોર ઉસપર એક પરદા (કારચોખી જીસમે કલમા ચોર ચંદ આયેતે લીખખી હુઈ) પડા હય. સુતુન સંદલી બહોત દંખેજ (જાડે) હએ. મશરીફ વ સીમાલકે ગોશેફી તરફ સીડીએ જની હુઈ હએ. જીસ પરસે બએતુલ્લાકે અંદર આદમી જા સકતા હય, વોહ મુકામ હુવા કબુલ હોંનેકા હય, ચહારોં તરફ સીયા રેશમકા પરદા પડા હુવા હય જીસપર કલમા ચોર આયતોં કુરઆની જની હુઈ હએ. ચોર બાલીસ લર ચોડા કલાબતુ લગા હુવા હોતા હય, ચેહ ગીલાફ હર સાલ મીસરસે જાડે તજુક વ અહેતેમામ સે આતા હય, ચોર પુરાના ખાદીમ લોગોંકે તકસીમ કીયા જતા હય, ઉસે હાજી લોગ દુકડે દુકડે કર ખરીદ લાતે હએ. બએતુલ્લામે મુતાફ તક ફર્શ (સહેન) સંગે મરમરકા હય, કઆળે શરીફકા પરનાલા [જીસકે મીજાળે રહેમત કહેતે હએ] ઉસકે નીચે હજરત ઇસ્માઈલ [એ] કામજાર હય. ખાનએ કઆળામે એક રોજ મરદ દાખીલ હોતે હએ, ચોર દુસરે રોજ અવરતે દાખીલ હોતી હએ. કઆળા શરીફ સાલ લરમે ચાર મરતબા ખુલતા હય. [૧] હજકે ઐયામમે. ૨] મહોરમમે. (૩) રખીઉલ અવ્વલ. (૪) રજજખ.. ઇસકે અલવા ખાદીમ લોગોંકે કુચ્છ નજરાના દીય! જાય તો વોહ ખોલ દેતે હએ.

હતીમ.

હજરત ઇસ્માઈલ (અ.) કે મજારકે પાસ એક દીવાર સંગેમરમર કી કુદુશનુમા હય. ઉસકે હતીમ કહેતે હએ.

ઉસકી બુલંદી દેડ ગજકી હય ઓર બ મુકાબીલ દીવાર
શીમાલી કચ્છા વાકે હય. ઇસકે મુંડેપર આયતે કુરખાની
કુન્દા હય (ખુદી હુઇ) કચ્છાકી દીવાર ઓર હતીમકે
દરમ્યાન રાસ્તા હય યેહ મુકાબલી નવાફીઝ (નીફલ પડનેકી
જગા) ઓર ઇજબત દુવાકા હય (દુવા કબુલ હોનેકી.) -

મુતાફ.

ખએતુલ્લા કે ચહારે તરફ પંદરા બીસ ગજકી ચવ-
ઠાઈમે સંગેમરમરકા સહેન બીલકુલ ગોલ બના દુવા હય
ઇસ પર ચલકર તવાફ કરતે હએ ઇસીકે લીએ ઉસકો
મુતાફ કહેતે હએ. મુતાફકે બાહર ચહારે તરફ બડે બડે
સુતુન હએ. ઓર ઉસ સુતુનમે જંજીરે લટકતી હએ.
જીનકે સાથ બીલ્લોરી હાંડીયાં લટકાઇ જતી હયે ઉનમે
જેતુનકા તેલ જલતા હય.

સંગે અસવદ.

ખએતુલ્લા કે મશરીફ વજુતુબકે ગોશેમે એક સવા
ગજકી બુલંદી પર એક ચાંદીકે હલકેમે એક સીયા પથ્થર
નસબ હય (લગાયા) ઉશીકો હજરે અસવદ કહેતે હએ.
ઉસકો ખોસા દેતે હએ. ઓર જબ હુઝુમ જ્યાદા હોતા
હય તો હથકે ઇશારેસે ખોસા દેતે હએ હજરે અસવદ
અવ્વલ હજરત આદમકે વાસ્તે જન્નતસે લાયા ગયાથા
ઓર બાદ મે હજરત ઇબ્રાહીમ (અ) ને યહાં નસબ કીયાથા,

મુકામે ઇબ્રાહીમ.

મુતાફ એર કચ્છા શરીફ કે દરવાજે કે બીચમે કીસી કદર જાનીએ મશરીફ કે મુકાબીલ એક કુખ્યાહ કવાન [ગુ'બજ] સંગેમરમરકા જાલીદાર હયા ઉસમે વોહ પથ્થર હય જીસપર ખડે હોકર હજરત ઇબ્રાહીમ ને કચ્છા તા-મીર કીયાથા. એર ચેહ પથ્થર જયસા ચાહીયે વએસા ખુદાકી કુદરતસે ઉંચા નીચા હોતાથા. ઉસ પથ્થર પર હજરત ઇબ્રાહીમ (અ.) કે નકશે કદમલાં બને હુવે હએં. ઇસીકો મુકામે ઇબ્રાહીમ કહેતે હએં. મગર ઇસપર ગીલાફ પડા હુવા રહેતા હય જીસપર આયતે કુરઆની લીખી હુઇ હોતી હએં કચ્છેકી સીડીલી યહિં રખી હુઇ રહેતી હય.

ચહારોં મુસલ્લે.

મુકામે ઇબ્રાહીમ કે સામને પટી હુઇ જગા કચ્છે કે જાનીબ મશરીફ મુસલ્લે શાફી હય, એર જાનીબ શીમાલ હતીમ કે કરીબ મુસલ્લે ઇમામ હનીફા, એર જાનીબ મગ-રીબ મુસલ્લા ઇમામ માલીક હય, એર જાનીબ જુનુબ મુસલ્લા ઇમામ હંબલી હય. મુખુહકી નમાજ સબસે પહેલે શાફી મુસલ્લેપર શાફી તરીકેસે હોતી હય. (વહાં ચેહ કાયદા હય પહેલે જીસ મુસલ્લેપે નમાઝ હોતી હો ચહારોં તરીકેકે લોગ નમાજ પડતે હએં.)

બાદનાં સુબેહ મુસલ્લે માલકીપર, શીર મુસલ્લે હંબલી, એર બાદ આખીરમે મુસલ્લે હનફીપર હોતી હય. અલાવા

સુખ્હોકે ચહારોં નમાજે અવલન મુસલ્લાએ ઇમામ આજ્ઞા મપર હોતી હયે. બાદળાં દુસરે મુસલ્લાપર હોતી હય. જસકો જસ વકત જસ મુસલ્લાપર જમાત મીલ જાય વોહુ વહીં પડ લેતા હય. અપને ખાસ તરીકેકી નમાજકા ઇંતીજાર નહિ કરતા.

હરમ.

હરમકે ચાલીસ દરવાજે ચોર એક હજાર ત્રીસો બાવન કંચુરે હયે. મીન જુમલા ઇંનકે હસ જેજલ હય. (૧) બાબુસ સલામ, (૨) બાબુલ નખી, (૩) બાબુલ ઉલાહ, (૪) બાબુલ અખ્લાસ. (૫) બાબુલ નીસાં, (૬) બાબુલ શીક્ષા, (૭) બાબુલ જહાદ, (૮) બાબે ઇબ્રાહીમ, (૯) બાબુ જયાદ, (૧૦) બાબુલ કતખ્ખા, (૧૧) બાબુલ વીદા.-હર દરવાજેપર એક દરખાન ચોર એક નાલેન ખરદાર હાજર રહેતે હયે. સબ લોગ જુતીયાં દરવાજે પરહી ઉતાર દેતે હયે. હરમમે સાત મીનાર બહોંત બુલંદ હયે ઉનપર જહુજકી ચાંદરાતકો આજાંને હોતી હયે ચોર તમામ હરમમે ઉસ રોજ બહોત રોશની હોતી હય.

જન્નતુલ મોઅલ્લા.

એ મકકેકા કદીમી કબ્રસ્તાન હય, જસમે સહાબયે કીરામ આરામ ફરમાતે હયે. ખીરૂન શહેર જાનીબ ગોશી શીમાલ ચોર મશરક મીનાકે રાસ્તેમે વાકે હય. ઇસ કબ્રસ્તા-

નમે જો મળરાત ખુજરોંગાંને દીનકે હયોં ઉનકા જી મકકેકે
ખાનયો કેરીયતમે દરજ હય. સાહેબ શાહ અબદુલ અજીજ
સાહબલી મત પુન હયોં.

જખલ અબુકએશ.

મકકેસે મશરીક વજુનુખકી તરફ ચેહ પહાડ હય.
ચહાં વોહ મસજીદ હય જહાં સખસે પહેલે હજરત ખી
લાલ ને અબ્બાનદીથી ઇસકે કરીખાહિ વોહ મુકામ હય
જહાંસે હજરત રસુલે ખુદાને મઓજીજ શકુલ કમર દી-
ખાયાથા. ઇસી કોહકે દામનમે મહોલ્લા ખની હાશમ હય
જહાં હજરત અલી (ક) કી વીલાદત સઆદત હુઇથી. ઝોર
ઉસકે કરીખ મઓલીદ હજરત રસુલે ખુદા હય. ચેહ મુકામ
એક કુલેહ કુખાનકે અંદર હય. ફર્સ પુરૂશસે આરાસ્તા હય.
ઇસ કુખેહસે થોડી દુર આગે મકાન હજરત ખુદેજતુલ
ખુખરાકા હય. વહી રસુલે ખુદાકે જાએ વુજુ વનમાજ વ મહે-
રાખે નખવી હય. વહી આપકી ચક્કીલી નસખ હય. હર
મુકામપર નવાફીલ વ દુઆ પઠના જુરૂર હય. કોહકી દામ-
નમે કુચએ જર ગીરાંહ હય. વહાં ફારે અબુખકર વાકે હય.
ઇસ જગા હો પથ્થર રખે હયોં. એક વોહ જીસને રસુલે
ખુદાસે કલામ કીયાથા, ઝોર શહાદત રીસાલત કીથી. વોહ
હજરે મુતઝ્ઝલીમ કહેલાતા હય. ઝોર દુસરા પથ્થર હજરે
મુત્તકા હય. જીસ પર કોની ટેક કર રસુલે ખુદા ઉઠતેથે
ઉસપરની શાનલી ખના હુવા હય.

મસજીદે આયશા.

મકકેસે મદીનેકી તરફ જાતે હુવે તીન કોસકે ફાસલેપર ચેહ મસજીદે આયશાં હય. વહીં ઉમરેકા અહેરામ બાંધતે હયેં. ચોર જીમલે અરકાને ઉમરા વહીંસે શુર હોતે હયેં. વહાં એક તાલાબ હય ચોર એક મસજીદ હય તાલાબમે વુજીકરકે મસજીદમે અહેરામ બાંધકે નમાજ પડતે હયેં. ચોર ફીર લખ્ખેક પુકારને હયેં. ચોર ઉસી હાલતમેકઅબે શરીફકી તરફ રવાના હોતે હયેં. ચોર તવાફ બચેતુલ્લા કરતે હયેં. ઉમરેહકા સવાબ આધી હજકે બરાબર હય.

સફા વ મરવા.

તવાફ બચેતુલ્લાકે બાદ સર્થ સફા વ મરવા કરતે હયેં. ચેહ દો પહાડીયાં હય. ચખુતરેકે મીસાલ ચોર ઉનકે દરમ્યાન એક માઇલકા ફાસલા હય. ઉનકે બીચમે એક બડા બાબર હય. યહાં ચાલીસ ચાલીસ કદગકે ફાસલેપર દો પથ્થર નસબ હયેં ઇન દોનો પથ્થરોકો અલમે નવ ખીજરેન કહેતે હયેં. ઇનહી કે દરમ્યાન દોડતે હયેં. ઉસીકો શરેહ સફા વ મરવા કહેતે હયેં. દોડનેકે અલાવા દુઆએ માસુરાલી પડતે હયેં.

ચાહે જમ જમ.

શાફી મુશલ્લેકે નજદીક ચાહે જમ જમ હય. ઇસ કાપાની કીસી કદર માઇલ ચોર શોરીયત (ખારાસ) અગર

પહેલા ડોલ અલસ સુળાહુ જો નીકાલા જાય વોહ બહોતહી શીરીન વ સદ્ હોતા હય ચાહે જમ જમ વોહ કુવા હય જો પહેલે ચરમાથા ઓર ચરમાલી ઇસ તરાંહ પચોદા હુવા. હજરત ઈબ્રાહીમ ને હજરત ઇસ્માઈલકો યહાં લાકે લીટા દીયાથા ઓર કીસી જુરતકો ચંદ કદમ ગએથે. હજરત ઇસ્માઈલકો ખ્યાસ માલુમ હુંઈ તો આપ રોને ઓર બચોંકી તરાંહ એડીયાં જમીનપર મારને લગે. છસે જમીનકી મીટ્ટી હર જનેએ પાની નીકલ આયા. હજરત ઈબ્રાહીમ વાપેસ આયે તો દેખાકે પાની નીકલકર બહા જતા હય. આપને કહા જમ જમ (ઠેર ઠેર) ઓર આપને ઉસકી મુઝર બાંધી (પાલ) કે પાની બહે ન જાય ઓર જમાં રહે. ઉસી વકતસે જમ જમ મશહુર હુવા ઓર ઉસકી ઘેઘઈ કુવે તક હો ગઈ.

જબલ મુરલ મીના.

યેહ એક મીનારા હય જો મકકેસે તીન કોસ બાયે. જનીબ મદીનેકે રાસ્તેમે હય. વહાં હજરત રસુલે ખુદ (સ) કા સદર (સીના મુખારીક શક્ક કરકે મનોવર કીયાથા ઉસીકે કરીબ જબલ ગારે ગુર હય. અરકાને હજમે આઠ યા સાત તારીખકો અરફત જના લાજમ હય.

મીના.

મીના મકકેસે તીન કોસ હય યહાં જનેકો ઉંટ ડીરા-એસે કરના પડતા હય ચાર રૂપે કીરાયા લેતે હએ. યહાં

મસજીદે હનીફ હય જીસમે સીતેર નખીયોને નમાજ પડી હય. હજ ઓર અરફાતકે બાદ હાજી લોગ યહાં આકે તીન રોજ મુકામ કરતે હયોં. ઇસી મુકામપર નમાજે મુર સીલાત નાજીલ હુઈથી પહાડકે નીચે વોહ મુકામે મસજીદ અલકેશ હય જહાં હજરત ઇબ્રાહીમ હજરત ઇસ્માઈલકે ખુદાકે હુકમસે જુબેહ કરનેમે લે આવેથે.

અરફાત.

મસજીદે અલકેશસે અરફાત છે કોસ હય. ચેહ એક બહોત બડા મેદાન હય જહાં હજારહા તંબુ લગતે હયોં. યહાં અરફેકે રોજ તમામ દીન લખ્ખેક પુકારતે હયોં. ઓર દુઆઓ પડતે હયોં. ઓર આહોખરી વ તોળા અસ્ત ગફાર કરતે હયોં. જબલ અરફાતકે દામનમે ચેહ મેદાન હય જહાં કાઝી ઉંટપર સ્વાર હોકર કીસી કદર ખુલ્લીપર ચડકે ખુતબા પડતા હય, શામ જબ હોતી હય તો તોપેં ઓર આંતશ બાજી છુટતી હય.

મુજદલફા.

અરકાને અરફાત અદા કરકે તોપેં વગેરા છુટનેકે બાદ મુજદલફાકો રવાના હોતે હયોં. મુજદલફામે એક સરા હય અલસ સુબહે છોટી છોટી સાત કંકરીયાં લેકર મીનામે આતે હયોં. યહાં છોટે છોટે તીન મીનાર બને હયોં તીસરા મીનાર બાબરકે કીનારેપર હય. યહાં હજરત ઇબ્રાહીમને શએતા-

નકો કંકરીયાં મારીથી જખકે વોહ બહેકાનેકે લીએ આયાથા
કે હજરત ઇસ્માઇલકો જુબેહ ન કરો. યહાં તીન રોજ રહેતે
હએ, એર તીનુ'દીન જુમરાત કરતે હએ. શીર કઅએ
શરીફમે આતે હએ એર તવાપુલ જયારાત એર સર્પ સફા
વ મરવા કરકે અરકાને હજસે ફારેગ હોતે હએ.

અરકાને હજ.

ઇસ્લામકા પાંચવા ફર્જ હજ હય. જો ઇસકો ન માને
વોહ કાફીર હય. હજ ઉસ મુસલમાનપે ફર્જ હય, જો
અકકલમંદ હો, ખાલેગ હો, આબદ તન્દુરસ્ત હો, મગદુર
વાલા હો, યાને આતે જાતે અહેલો અયાલકે ખરચકે સીવા
ઉસકે પાસ ખરચ એર સ્વારી મયસ્સર હો. એર રાસ્તેમે
આરામ હો. અવરત પર ઉસ વકત ફર્જ હય કે ઉસકે સાથ
ખાવીંદ હો, યા કોઇ મેહરમ યાને જીસકે સાથ નીકાહ હરામ
હય વોહ સાથ હોના ચાહિયે, હજ તમામ ઉર્મમે એક ખાર
ફર્જ હય મગદુર હોકર સુસ્તી કરના સખત ગુનાહ હય.

હજ કે ૫ર્જ.

હજમે તીન ચીજે ફર્જ હય. (૧) અહેરામ, (૨) વકુફે
અરફા યાને અરફેકે દીન અરફાતમે એક સાયત ઠંચેરના,

(૩) તવાપુજ જ્યારત એ તીનમેસે એકલી તક હો તો હજ નહિ હોતી.

હજકે વાળખા.

મુજદલકામે ઠએરના, સફા મરવેકે દરમ્યાન દોડનાં, ઓર કકરીયાં મારના, ઓર તવાફે રૂખસ્ત કરના, સર મુંડાના યા બાલ કતરવાના, ઓર મીકાતસે અહેરામ બાંધના, ઓર અરફાતમે શુરૂબે આફતાબ તક ઠએરના, ઓર તવાફ હજરે અસવદસે શુરૂ કરના, તવાફ દહેની તરફસે કરના ઉજર નહોતો. પએદલ તવાફ કરના, ઓર તવાફમે બાતકારત હોના, ઓર સફામરવેકી દોડ સફાસે શુરૂ કરના, ઓર ઇસ દોડમે પેદલ રહેના, ઓર ફીરાન તમતા કરનેવાલેકો એક બકરા જુબેહ કરના, ઓર સાતબાર તવાફ કરકે દો રકાત નમાજ પડના, ઓર કંકરીયા મારના, ઓર જુબેહમે તરતીબ કરના યાને કુરબાનીકે દીન અવ્વલ કંકરીયા મારે ફીર સર મુડવાય બાદ જુબેકે ઓર તવાફુજ જ્યારત કુરબાનીકે દીનોમે કરના, ઓર બએતુલ્લાકા તવાફ હતીમકે સાથ કરના. ઓર કાયદા વાળબ પહેચાનનેકા ચેહ હય કે જસકે તરફ કરનેસે જબાહ કરના લાજીમ હો વોહ વાળબ હય. ચુનાચે ઉસકી હકીકત આગે આયેગી.

ફરજ વાળબ કે સીવા જો કામ હય સો સુન્નત હય. આ અદલ જયસે ખરચમે કશાયશ કરના, ઓર તહારત

પાકીસે રહેના, ઓર માળાપ બેટે ઓર જામીનસે ઇજ્જત સફરકી લેના, ઓર મસજીદમે દો રઅકાત પડકે દોસ્તોંસે રખસત હોના, ઉનસે કુસુર મચ્ચાફ કરવાના, અપને હુકમે દુઆ માંગના, જુમેરાતકે દીન સફર કરના, ચલનેકે વકત કુચ્છ ખચેરાત કરના ?

અહેરામ ખાંધનેકે ઐયામ.

હજકે ઐયામ શબ્વાલ ઓર જુલ્કાદ, ઓર અશરે જુલહજ હયે. ઇન દીનોસે પહેલે અહેરામ ખાંધના મકરૂહ હય. ઓર ઉમરાહ કરના સુન્નતે મૌકેદા હય. ઉમરાહ પેહ કે અહેરામસે તવાફ ઓર સર્ઈ અદા કરે ઓર તમામ સાલ દુરસ્ત હય. મગર અરફેસે તેરમી તારીખ તક મકરૂહ હય. અહેરામકે મુકામ પાંચ હયે. યાને વોહ મકામ જહાંસે બજેર અહેરામકે જાના દુરસ્ત નહિ.

મદીને વાલુકા મીકાતે જુલ હલીફ હય, ઓર મરાક વાલોકા જાતે ઇરક ? શીમ વાલોકા હજફા ! ઓર નજદ વાલોકાં કરન ! ઓર યમન વાલોકા યલ મલમ ! હિંદુ સ્તાન કે લોગલી યલ મલમસે અહેરામ ખાંધતે હયે.

ઇન મુકામાતસે અહેરામકી તાખીર કરના હરામ હય લેકીન તકદીમ દુરસ્ત હય. ઓર મકકે વાલે હજકા અહેરામ હરમસે કરે ઓર ઉમરાહકા અહેરામ તન ઇમસે કરે.

એહેરામ બાંધનેકા તરીકા.

એહેરામકા તરીકા યેહ હય કે વુઝુકરે ઓર ગુરુલ કરે તો મુસ્તહબ હય. સર મુંડાના, મુછે કતરવાના, નાખુંન કટવાના, પાકી લેના, ઓર સરપર બાલ હો તો કંગી કરના, નયા તેલ ડાલના, બાદ નયા તહેબન બાંધના ઓર ચાદર ઓડના, અગર તહેબના ઓર ચાદર પુરાની હો તો ઘો ડાલના, ફીર બદનમે ખુશબો લગાના જો મીલ સકે તો ઓર દો રકઅત નમાજ પડના, ફીર તવાફ હજકા કરનેવાલા થું કહે. “અલ્લા હુમ્મા ઇન્ની ઉરીદુલ હજ્જ ફયસ સિરહોલી વ તકબ્બલ હો મિન્ની.”

ફીર હજકી નૈયતપર ઇસ તરાંડ લખેક કહે, “લખેકા અલ્લા હુમા લખેકા, લખેકા લા શરિકલકા બખેકા અનલ હમ્દ, વ નઆમતા લકા વલ મુલક લાશરિકલકા.” યાને-મએં હાજર હું અય ખુદા-વીંદ મએં હાજર હું. તેરી હુજુરમે કોઈ તેરા શરિક નહિ હય. હાજર હું મુકરર સબ તારીફ ઓર ન્યામતે તેરીહી હએં ઓર બાદશાહી તેરીહી હએં કોઈ તેરા શરિક નહિ.

ઇસ લખેકસે કોઈ લફ્જ કમ કરના નહિ ઇસે જ્યાદા કુચ્છ કહે તો દુસ્ત હય જળ નૈયત કરકે લખેક કહા તો હુરમકે અંદર ઢાંખીલ હુવા આદમીકા અવરતસે સહોબત

કરનેસે બચના ઓર અવરતકે સાથ સહોબતકી ખાતચીતસેબી બચના લાજીમ હય. ઓર રફીકોસે લડના, ખુશકીમે શીકાર કરના, યા ઉસકી તરફ ઇશારા કરના, યા કીસીકો શીકાર ખતલાના ગુનાહ હય, લેકીન દરિયાકા શીકાર દુરસ્ત હય. ઓર ન ખુશબો લગાવે ન નાખુન કાટે, ન મુહકો વ સરકો છુપાવે, ન દાડી ઓર સરકો ખતમીસે ધોવે, ઓર તમામ બદનકે બાલ ન કતરે, મુંછે ઉખાડે, ઓર કુરતા વ પાયજામા, ઓર કપા પધડી, મોજે ઓર રંગી ખુશબોદાર કપડેકો ન પહેને, લેકીન હુમામ કરના ઓર ઘર ઓર ઇમારતકે સાયેમે બેઠના દુરસ્ત હય. અહુરામ બાંધનેવાલા હુમેશાં લગ્નમેક કહેતા રહે.

મકકે (મી) પહોંચનેકે ખ્યાનમે.

જળ મકકેમે દાખીલ હો તો અવ્વલ મસજીદુલ હરમમે જાવે. દીનકો બાખુસ સલામકો કમાલ આજીજી કરતા લગ્નમેક પુકારતા રહે. ઓર સુન્નત હયકે ગુસલ કર લેવે, ઓર જળ બચેતુલ્લાપર નજર પડે તો ત્રીન બાર અલ્લા હો અકબર કહે ઓર કલમએ તોહીદ પડે. અલ્લાહો અકબર કહે ઓર કલમાં પડે. ઓર ફીર સીધા હજરે અસવદકી તરફ જાવે ઓર અલ્લાહો અકબર કહે ઓર કલમા પડે. ઓર નમાજકી તરેહુ ફરજ દેન કરે. યાને દોતુ હાથ ઉઠાવે ઓર હજરે અસવદકો હથેલીસે મલે યા ચુમે ઇસ તરાંહસે કે કીસીકો તકલીફ નહિ. હા ઓર નહિ તો

કીસી ચીજકે જરીયેસે ચુમે, ઓર અગર આદમીઓંકા હુજુમ જ્યાંદા હોતો હજરે અસવદકે સામને ખડા રહેકર અદલાહો અકબર કહે ઓર કલમા પડે. ઓર હમ્દ કહે ઓર હુરૂદ પડે. ફીર તવા પુલ કુદમ શુર કરે કીયુ કે સુસાફરકો સુન્નત હય. ઇસી તરેહ હજરે અસવદસે અપની દહેની તરફકો બએતુદલાકા દરવાજા હય વહાંસે તવાફ શુર કરે ઇસ તોરસે કે અપની ચાદરકો દહેની બગલકે નીચેસે નીકાલકર બાંધે મુઢેપર ડાલકે બએતુદલાકા મએ હતીમ કે તવાફ સાતબાર કરે. ઓર અવ્વલ તીન તવાફમે દોડે અકડે દોનુ મુઢે હલાવે. જયસે લડનેવાલે જંગમે ચલતે હએ. ઓર જળ તવાફમે હજરે અસવદકે પાસ આવે તો ઇસી તરાહ કરે યાંને ઇસકો હાથ લગાવે યા ચુમે ઓર તવાફમે રૂકને યમાનીકો છુના મસ્તહબ હય ઓર તવાફ ખતમ કરે હજરે અસવદકો ચુમકર યા છુકર ફીર દુગાના તવાફકા મુકામે ઇબ્રાહીમકે પાસ કરે ઓર હરમમે આદા કરે કે યેહ નમાજ સાત તવાફકે બાદ વાજીબ હય. ફીર નમાજકે બાદ હજરે અસવદકો ચુમે ફીર મસજીદસે બાહિર ઓર સફાપર ચડે. ઓર બએતુદલાકે સામને હોકર અદલા હો અકબર કહે ઓર કલમા પડે ઓર હુરૂદ પડે ઓર બે ફીલ ચાહે વોહ દુઆ કરે ઓર રશીએ દેન કરે ફીર મરવાકો ચલે રાહમે દો સબજ મીનારો કે દરમ્યાન દોઢે જળ મરવાપર ચડે બે સફાપર કર ચુકાસો યહાંબી કરે. ઇસ્સી

તરાં સાત બાર કેરે સફાસે શુરૂ કરે ઓર મરવાયે ખતમ કરે, બાદ ઉસકે મસજીદુલ હરમમે જાકે હો રકઅત નમાજ પડે. ફીર મકકમે જાકર રહે અહિરામ બાંધે ઓર નફલે તવાફ કીયા કરે જીતના જી આહે મુસાફીરકે હકમે નફલે નમાજસે બચેતુલ્લાકા તવાફ કરના અફજલ હુય.

જીલહજકી સાતવી તારીખકોં ઈમામ ખુતબા પડે, ઓર મીનીકા જાના ઓર અરફાતકી નમાજ ઓર વહાંકા ઠંચેરના લોગોંકો તાલીમ કરના ફીર નવ તારીખ અરફાતમે ઓર દસવી તારીખ મીનામે ખુતબા પડે અહિકામ તાલીમ કરે ફીર આઠવી તારીખ ફજરકી નમાજકે બાદ મકકેસે મીનાકો જાવે ઓર એક રાત દીન વહાં રહે. ફીર અરફેકી ફજરકો આફતાબ નીકલે અરફાતમે જાવે શીવાય ખતમે ઇરનાકે તમામ અરફાતમે ઠંચેરનેકા મુકામ હુય. ફીર આફતાબ ઢલે તો ઈમામ હો ખુતબે જુમાકી તરેહ પડે, ઓર અહિકામ તાલીમ કરે ઓર જોહરકે વકત જોહર ઓર અસરકી નમાજ મીલાકર પડાવે, એક અજાન ઓર હો ઇકાંમતસે, લેકીન બગેર ઈમામ ઓર અહિરામકે જાહેર ઓર અસર મીલાના દુરસ્ત નહિ. ફીર ગુસલ કરકે ઠંચેનેકે મુકામ પર જાકર ઠંચેરે. ઓર ઈમામ ઉંટ પર સ્વાર હો જળલે રહેમતકે પાસ કિબલે રૂઆ પુકારકર હુઆ કરે. તમામ લોગ ઉસકે પીછે કિબલે રૂઆ ખડે રહેકર સુને! ઓર આજીજસેં રાવે ઓર હુઆ કરે.

ફીર જળ આફતાળ ડુળ જાય તો મુજદલકામે આવે. વહાં સીવાય વાદીએ મોહસીરદે તમામ જગા ઠગેરનેકા મુકામ હય વહાં ઇમામ જળલે કુળકે પાસ ઉતરે ઓર મગરેળ ઓર ઇશાંકી નમાજ એક અજાં ઓર એક ઇકામતસે પડે, મગરીળકી નમાજ રાહમે ઓર રાસતેમે પડના દુરસ્ત નહિ. રાતકો વહાં રહે ફજરકો અવ્વલ વકત તારીકીમે નમાજ પડે ફીર વહાં ઠગેરે ઓર દુવા માંગે કિયુકે વાજીળ હય. ઓર અલ્લાહો અકબર કહે ઓર કલમા પડે ઓર લખ્તેક પુકારે ઓર દુરુદ પડે, ઓર જળ સુમેહકી સુફેદી ખુળ બહીર હો જાવે તો મીનામે આવે ઓર જમરતુલ ઉકળાકો નાલીકે અંદરસે સાત કંકરીયાં મારે ઉપરસે મારના મકરૂહ હય; ઓર હર કંકરીકે સાથ અલ્લાહો અકબર કહે. ઓર પહેલી કંકરીસે લખ્તેક કહેના મઓકુફ કરે, ફીર અગર આહે તો કુરખાની કરે; ફીર સરકે બાલ કતરવાય યા મુંડવાય. લેકીન મુંડવાના અફજલ હય, ઉસ વકતસે તમામ ચીજ હલાલ હો ગઇ. લેકીન અવરતસે સોહબત કરના દુરસ્ત નહિ. ફીર મીનાકે દીનમે યાને દસમીં તારીખ તવાફ કરના અફજલ હય. સાત બાર તવાફ કરે અગર તવાપુલ કુદુમકો કર ચુકા હો, ઓર સફા મરવેકે હરમિયાન ન દોડ ચુકા હો તો અબ ન દોડે. ફીર તવાપુલ જયારત કરકે મીનામે આવે, ઓર અગીયારવી તારીખકો તીન જગા કંકરીયા મારે અવ્વલ ખેફકી મસજીદકે પાસ. ફીર જો ઉસકે કરીખ હય. ફીર

જખરતુલ ઉકળાકો સાત સાત કંકરીયાં મારે ચોર હર કંકરીપર અલ્લાહો અકબર કહે ચોર પહેલે વ દુસરે મુકામપર કંકરીયાં મારકર ઠેરા રહે ઇતની દેર કે જીતની દેરમે સુરે બકર ખતમ હો સો અલ્લાહો અકબર કહે ચોર કલમા પડે, ચોર ખુદાકા શુક કરે. ચોર દુરુદ પડે ચોર દુઆ માંગે. લેકીન દસવી તારીખ ચોર અગીયારવી તારીખ કંકરીયાં મારકે તવકુફ ન કરે. ચોર ફીર ધારવી વ તેરવી તારીખ ઇસી તરાંહ કરે અગર તેરવી તારીખ વહાં રહે તો યેહ મુસતાહુબ હય. અગર તેરવી તારીખ દુપેર ઢલેસે પહેલે કંકરીયાં મારે તો વોહબી દુસ્ત હય. યેહબી દુસ્ત હય કે તેરવી તારીખકો ફજર હોનેકે કળલ મીનાસે કુચ કરે ચોર અગર મુબાહ હો ગઇ તો કંકરીયાં મારના વાજીબ હો ગયા. ફીર જળ મકકેમે આવે તો મુન્નત હય કે અવ્વલ મોહસીબમે ઉતરે અગર ચે એકે સાહતહી ઠએરે, ફીર જળ મકકેસે સફરકા ઇરાદા કરે તો તવાકુલ સફર ચાને રૂખસ્તકા તવાફ સાતબાર કરે ઈરમે ન અકડે યા ન દોડે. ફીર જમ જમકા પાની પીએ, ચોર બએતુલ્લાકા આસ્તાના ચુમે. ચોર અપના સીના ચોર મુંહ મુંહતજીમમે લગાવે. મુહતજીમ ઉસ મકાનકા નામ હય. જો હજરે અસ્વહ ચોર દરવાજેકે દરમ્યાન હય. ચોર બએતુલ્લાકે ખરદોસે ચીમટે, ફરીયાદીકી તરાંહ ચોર ખુબ કેશીયુસે દુઆ માંગે ચોર રોવે, ચોર રોતાહુવા પીઇલે કદમ બએતુલ્લાકો દેખતા હુવા મસ-

જીદુલ હરામસે બાહીર નીકલે. ઓર અવરતેલી મરહકી તરાહ કરે લેકીન સરકોન ખોલે સીરફ મંહ ખોલે મગર લખ્ખેક પુકારકે ન કહે, ઓર અવરતે દો સખ્ખ મીનારકે અંદર ન દોડે. ઓર સરકો ન મુંડવાય. બલકે થોડેસે બાલ કતરવાંચે ઓર સીયા કપડા ઉનકો પહેનના હુસ્ત હય. ઓર બાદમીયોંકે હુન્નુમમે હજરે અસવદકે પાસ ન જાયે ઓર હિજકી હાલતમે સખ કરે મગર તવાફ ન કરે.

કીરાંન તમતાસે અફજલ હય ઇસ વાસ્તે કે પેગેમ્બર (સ) ને કીરાંહી કીય થા. અઓર ઇસ વાસ્તે કે ઉસમે મશકતબી જ્યાદા હય. “કીરાં ઇસકો કહેતે હયે કે હજ અઓર ઉમરાહકી મીકાતસે સાથહી નૈયત કરે થાને દો રકઅત અહેરામકે બાદ યું કહે, “અલ્લાહુમા ઇન્ની ઉરીદુલ હજ્જલ વલ ઉમરતાફયસસીર હુમાલી વતકખલ હુમા મીન્ની.”

ફીર લખ્ખેક કહે અઓર જખ મકકમે પહોંચે તો ઉમરેહકા તવાફ કરે, અવ્વલ તીનબાર તવાફમે અકડે, અઓર અપટે અઓર સફા મરવેકે ફરમીયાન દોડે જીસ તરાહ કે તવાફુલ કુદુમમે મજકુર હો ચુકા હય. લેકીન સર ન મુંડાય, ફીર તવાફકે બાદ અહેરામ બાંધે રહે. અઓર હજકે અઇયામમે હજ કરે અઓર જો કીરાં કરે વોહ તવાફુલ કુદુમ ન કરે કિયું કે મકકહ હય. દસવી તારીખ કંકરાયોંકે મારનેકે બાદ કુરબાની કરે, અઓર મકકુર નહો તો

સાતવીં, આઠવીં, અચોર નવીં તારીખકો રોજ રખે. અચોર સાત રોજે અઘ્યામે તશરીકકે બાદ રખે. અગર પહેલે ત્રીન રોજે ન રખે તોં ઉસપર કુરખાની કરના લાજીમ હો ગયા. અચોર ઉમરાહકે બાદ અરફાતકા વકુફ કરે તો ઉમરાહ બાતીલ હો ગયા અચોર ઉસકી કબા કરે અચોર ઉમરાહ છોડનેકે બહલે કુરખાની કરે. અચોર તમત્તા અફજલ હય. નીરિ હજસે તમ-તાકા ચેહુ તરિકા હય કે મીકાતસે હજકે ઐયામમે ઉમરેહકી નૈયતસે અહેરામ કરે અચોર ઉમરેહકા તવાફ અચોર સર્ફકરકે સર મુંડવાવે, યા બાલ કતરવાવે, અચોર અબ્વલ તવાફસે લખ્ગેક કહેના મચોકુફ કરે. ફીર જખ આઠવીં તારીખ જીલહજકી આવે હજકા અહેરામ કરે, મુફરદકી તરાહ યાને (નીરેહજ કરનેવાલેકી તરાહ) લયકીન ઈસકો લાજીમ હય કે તવાફુલ જ્યારતમે ત્રીન તવાફમે અકડે અચોર જપટે, અચોર સફા મરવેકે અંદર દોડે અચોર દસવી તારીખ કુરખાની કરે. અચોર આજીજ હોતો ફીરાં વાલેકી તરાંહ રોજે રખે.

ગુનાહોંકે કપારેકા ખયાન.

અહેરામવાલા કીમ્લી આબકો ખુશખો લગાવે, યા સર-પર મેહેંદીકા-ખીજખ કરે, યા તેલ લગાવે, યા સીયા કપડા પહેને, યા નાખુન કાટે દોનો હાથ પાઉંકે યા એક હાથ યા એક પાઉંકે, યા તવાપુલ કુદુમ યા તવાપુત્ર સહર નાપાકીકી

હાલતમે' કરે, યા ઈમામસે પહેલે અરક્ષાતસે ચલા આવે, યા તવાપુલ જ્યારતસે તીન શુત યા કમ તરક કરે, યા મીના અઘોર હુરમકે સીવા અઘોર કહી સર મુંડાવે, યા બોસા લેવે, યા શહવતસે અવરતકો છુવે યા હલક અઘોર તવાપુલ જ્યારતમે કુરખાનીકે દીનેસે તાખીર કરે યા કીસી ઇબાદતમે તકદીમો, તાખીર કરે, જયસે કંકરીયાં મારનેસે પહેલે સરકો મુંડાવે તો ઉસપર કુરખાની કરના વાજબ હુવા ણકરી યા ગાયકી કુરખાની કરે.

કમ આબકો ખુશખો લગાવે યા સરકો ઢાંકે, યા સીયા કપડા એક દીનમે કમ પહેને, યા ચોથાઈ સરસે કમ મુંડવાવે, યા પાંચ ઉંગદીયોંસે કમકે નાણુન તરાશે, યા કીસી અઘોર મહેરમ યા હલાલકા સર મુંઢે, યા તવાપુલ કુદુમ બે વુબુ કરે, તવાપુલ સદરમે તીન શુત કરે, યા તીન મુકામોસે જ્યાદ કીસી મુકામકી કંકરીયાં મારના છોડ દેવે તો નીરફ સાઅ ગેહું સદકા દેવે અઘોર અગર ખીમારીકે સખબસે, યા કીસી અઘોર સખબસે ખુશખોદાર ચીજ લગાવે, યા ચોથાઈ સરકો મુંડવાવે તો કુરખાની કરે, તીનસાઅ ગેહું ફકીરકો દેવે યા તીન રોજે રખે. અગર કબલ વકુફ અરક્ષાત કે જમા કરે તો હજ ખાતીલ હુવા કુરખાની કરે. દુસરે સાલ ઉસકો કબલ કરે, અગર અહેરામવાલા શીકાર કરે યા કીસીકો શીકાર ખતલાવે, કસદન યા સહેવન તો ઉસપર ઉસકા બદલા હય. યા શીકારકા બનવર

દરીદા હો યા કુછ અઘોર ઉસકા બદલા ચેહુયેકે જે
 વહાંકે હોઆદીમી ઉસકી કીમત અટકલે ઉસ કીંગતકા
 જનાવર મોલ લેકર મકેમે કુરખાની કરે, યા ગેહુંકા સદકા
 દેવે; હરમીસીનકે નીસફસાઅ ઘોર અગર શીકારકો જખમી
 કરે, યા ઉસકે રૂએ નોંચે, યા ઉસકા આજ કાટે તો બકદર
 નુકસાનકે કફારા દેવે. અઘોર જાનવરકે પર ઉખેડે, યા ઉસકે
 પાંઉ કાટે તો ઉસકી કીમત દેવે. અગર ઇંડા તોડનેસે
 મુરદા બચ્યા નીકલે તો બચ્યેકી કીમત દેવે, અઘોર હરમકી
 ઘાંસ કાટે યા ખુદરો દરખતકો જે કીસીકી મીલકતમેસે કાટે
 તો ઉસકી કીમત દેવે, અગર સુકા હો તો કુછ નહિ. અઘોર
 અગર જીં મારે, યા કપડા જીંકે લીયે ધુપમેં ડાલે જીરસે
 જીં મર જાવે તો કુછ સદકા દેવે જીતના ચાહે, અઘોર
 અગર કૌવા, ચીલ, બીચ્છુ, સાંપ ચુંડા, બાવલા કુત્તા
 મારે તો કુછ મુજાએકા નહિ. પીરસુ, મચ્છર, ચાંચર, કછવા,
 દરીદા જાનવર જે હમલા કરે ઉસકો મારના દુસ્ત હય.
 અઘોર મહેરમકો દુસ્ત નહિ કે ગાય અઘોર બકરી વ
 ઉંટ અઘોર પાલુ મુરઘી અઘોર બદકકો જીખા કરે ઘોર
 અગર ગઘેર મહેરમને શીકાર કીયા હોવે બગેર ઉસકે ઇ-
 શારેકે તો મહેરમકો ઉસકા ગોસ્ત ખાના દુસ્ત હય.

અગર એહેરામ બાંધકે બીમારીકે સખખ યા દુશ્મ-
 નકે ખોફસે હજ ન કર સકે તો અપની તરફસે કીસીકે સાથ
 કુરખાની મકેમે રવાના કરે. અઘોર કુરખાનીકા દીન સુકર

કર દેવે, અગર નીરી હજકી નૈયતકી હોતો એક કુરખાની,
અએર અગર કીરાંકી નૈયત કી હોતો દો કુરખાની લેજે,
ફીર જીસ દીન કુરખાની હોવે ઉસ દીન અપના અહેરામ
હિતારે અએર અગર કુરખાની લેજે અએર ઘર પલટ
આવે અએર અહેરામ ખાંધે રહે તોબી દુસ્ત હય, ફીર
દુસરે ખરસ કબા કરે, અએર અગર કુરખાની રવાના કરને-
કે બઅદ સેહત પાલે અગર ખોફ દુર હોવે તો હજ પડનેકો
રવાના હોવે.

દુઆ કુખુલ હોનેકે મુકામ.

કઅખેકે અંદર અએર મુલતજીમ અએર હજર
અમ્મવહ, અએર તવાફ, અએર સફા, મરવાકે દોડમે,
અએર જમ જમ અએર મુખામે ઈબ્રાહીમ અએર અવ્વલ
કઅખા નજર પડનેમે અએર રૂકનેયમાની અએર હતીમ,
એર મીબાળે રહેમતકે નીચે અએર મીનામે ચાંદવી રાતકી
આધી રાતમે અએર અરફાત અએર મજહુલકાકે કયામમે
દુઆ કખુલ હોતી હય ઇસ લીચે ઇન મુકામોપર જુર
દુઆએ પડના.

સફરસ સઆદતમે હય કે હજરત (સ) કી નજર બએ-
તુલા શરીફપર પડતી તો રક્ષાયે દેન કરતે. એર અલ્લાહો
અકબર કહેતે અએર ચેહ દુઆ પડતે. “અલ્લાહુમા અંતસ
સલામો વ ઇલેએકા યહિદુસ સલામો હૈયના રખના ખીસ

સલામો વ મીનકસ સલામો વ અદખીલના દારસ સલામો તબારકતા વતઆલેતા યા જલ જલાલે વલ ઇકરામ અલ્લા હુમા જહફાજલ બએતે તશરિકન વ તાજીમોવ વ તકરીમવ વ માંહાળતન વ જહમનહજહુ વઅ તમરહુ તકરીમન વ તશરીફન વ તઆજીમન વ બિરન્ન.”

અઓર રૂકને યમાની અઓર હજરે અસવદ કે દરમિયાન ચેહુ દુઆ પડતે થે. “રખના આતેના ફીહ દુનિયા હસનતવ વ ફીલ આખેરતે હસનત વકેના અબ્બામન નાર.”

અઓર મુકામે ઇબ્રાહિમકે પાસ ચેહુ આયત પડતે થે. “વતતબજુ મીન મુકામે ઇબ્રાહીમા મુસલ્લા.”

અઓર સફાકે નજદીક ચેહુ આયત પડતે થે. “ઇન્નસ સફા વલ મરવ તામીન શઆએ રિલલાહ.”

અઓર જબ અરફાતપર ચડતે તો અલ્લાહો અકબર કહેતે અઓર યું ફરમાતે થે “લા ઇલાહા ઇલીલ્લાહો વા દહુલા શરિકલહુ લહુલ મુલકો વ લહુલ હમદો વ હોવા અલા કુલ્લે શએન કદીર, લાઇલ્લાહા ઇલીલીલ્લા વા દહુ વ સદકા વ આદહુ નસરા અબદહુ વ હજમલ અબા બાહ વહદહુ.” અઓર ચેહુ દુઆ ફરમાતે, “અલ્લાહુમા ઇનના નસ અલોકા મોજીયાતે રહેમતેકા વ અબ્બાએમાં મગફરતેકા વલ ગનીમતા મીન કુલ્લે ખીરરિન વસ સલામતા મીનકુલ્લે ઇસ-મીન લા તદાલીજમ બન ઇલા ગફરતહુ વલા હમમન ઇલ્લા

ફરજતહુ વણા કરગન ઇલ્લા કશકૃતહુ વણા હાજતન
ઇલ્લા કહેતહા.”

ઔર હજરત (સ) અરફાતમે હાથ ઉઠાકે યેહ દુઆ
ફરમાતે, “અલ્લા હુમા લકલ હમદો કલ્લજી તકુલો વખએરન
મીમ માતકુલો અલ્લા હુમા લકા સલાતી વનોસોકી વ મહયાઈ
વ મમાતી લીલ્લાહે રખીલ આલમીન, વ ઇલ્લેયકા મઆલી
વલ કાકિરાની અલ્લાહુમા ઇન્ની આઉજેમેકા મીન અજા ખીલ
કખરે વ વસવસતસ સદરે વ શતાતીલ અમરે અલ્લાહુમા
ઇન્ની આ ઉજેમેકા મીન શરેમા તજ રેઆખે હીરરીહો
અલ્લાહુમા ઇનનકા તસ મઓ કલામી વ તરા મકાની વ
તઆલમે સીરરી વ અન્ના નિયતી વ લા યખફા અલેકામીન
અમરી અનલખાએ સુલ ફકીરૂલ મુઝતગીસુલ મુસતજૂલ
મઓલરેફે ખેલેનુખી અસ અલોકા મસ અલતન મસાકીના
વખતહેલો ઇખતે હાલલ મુજનીખીજ જઝીલે વ અદઉકા દુઆ
અલ ખાએફોહ દરીરેમન ખદયત લકા રકખત વફાહતહુ તલક
અયના હો વ જલ્લા જસહુ અનફહુલકા અન્ના હુમાલા
તજઅલની ખેદોઆએકા રખે વરગેમા શકીયન વકુખીન રઉ-
ફર રહીમન યા ખએરલ મસ- ઉઝીના વયાખએરલ મોતીન”

અઔર અરફેકે દીન અકસર ઇસકો ફરમાતે. “લા
ઇલાહા ઇલલિલ્લાહો વહહુ લા શરીફહુ લહુલમુલ કો
વલહુલ હમદો ખેયદેહીલ ખએરો વ હોવાઅલા કુદ્દે
શએનકદીર”

અચોર હદીસમે આચા હય કે હજરત રસુલે ખુદા કર-
માતે હયે કે અરફાતમે મેરો ચોર દુસરે પચોગમરોં કી
જુઆ થેહ થી.

“લા ઇલાહા ઇલ લલ્લાહો વહાદુલા શરીફા લહુ લહુલ
મુલકો વ લહુલ હમદો વ હોવા અલાકુલ્લે શયેન કદીર
અલ્લાહુમજ અલ ફી કલખી નુરન વ ફી સમઈ નુરન વફી
ખસરી નુરન અલ્લા હુમશ રાહલી સદરી વ યસ સીરલી
અમરી આઉંજેખિકા મીન વસ વા સીસ સદરે વશતાતીલ
અમરે અલ્લાહુમા ઇન્ની આઉંજે ખીકા મીન શરેમા યલેજે
ફીલ લયેલે વ શરેમા યલેજે ફીન ન હારે વ શરેમા
તહખ્ખો ખીહીર રીહો વમીન શરેરે ખવાયે કહ દહરે.”

ખાસ જુરરી દુઓએ.

અહેશમ દુઆના મસજીદમે દુરસ્ત હય અગર મીકાત
પર મસજીદ હોતો ગચેર મકરૂહ હય. કપડે અહેશમકે
પહેનકે હો રકઅત નમાજ સુન્નત અહેશમકી નૈયત કરે
પહેલી રકઅતમે સુરે ફાતેહાકે બાદ સુરે કાફરૂન અચોર
ઉસકે બાદ થેહ પડે “રખ્ખના લાતુલ્લગ કુઝુખના બાદ ઇજ-
હદેયતના હખલેના મીન લહુનકા રહેમતન ઇન્ન અંતલ
વહહાખ.”

અચોર દુસરી રકઅતમે સુરેફ તેહકે બાદ સુરેખ ખલા-
સકે બાદ થેહ પડે.

“રખના આતના માન લ દુનકા રહેમતવ વ હેચેલના
 મીન અમરેના રશદા.” અચોર સલામ ફીરાનેકે ગાદ
 જીકે મુતાખીક યુ’ જખાનસે કહે ફકત હજ પડનેવાલા
 કહે “અલ્લાહુમા ઇન્ની ઉરીદુલ હજ્જા ફયસ સીરહોલી વ
 તકબલ હો મીન્ની” અચોર ખાજેને ચેહલી પડા હય.
 “વ આ ઇન્ની અલેહે વ ખારિકલી ફીહે નવે તુલ હજ વ
 અહેરમ તોખેહિ લીલાહે તઆલા.”

અચોર મુતોમત્તા યાને જો ઉમરા કરકે હજાલ હો
 જાએગા ફીર મકકેસે હજકે વકત હજકી નિયત કરેગા વોહ
 શખ્સ યુ’ કહે “અલ્લા હુમા ઇન્ની ઉરીદુલ ઉમરાતા ફયસ
 સીરહોલી વ તકબલ હો મીન્ની” અચોર પહેલે જો લફજ
 યહાંલી જ્યાદ કરે તો ઇસી તરાંહ “યા ઇન્ની અલેહા વ
 ખારીકલી ફીહા નવેતુલ હજ્જા ન આહરમતો ખેહા લીલાહે
 તઆલા.” કહે. અચોર કાદન યું નૈયત કર. “અલ્લાહુમા
 ઇન્ની ઉરીદુલ ઉમરાતા વલ હજ્જા ફયસ સીરહુમાલી વ
 તકબલ હુમા મીન્ની વ અઉન્ની અલેહેમા વ ખારકલી ફીહી
 મા નવેતુલ ઉમરાતા વલહજ્જા વ આહરમતો ખેહીમા
 લીલાહે તઆલા.”

ફીર લખ્ખેક પુકારે ઇસ તરાહસે “લખ્ખેકા અલ્લા
 હુમા લખ્ખેકા લખ્ખેકા લા શરીકાલકા વા લખ્ખેકા અનલ
 હમ્દા વ નયામતા લકાવલ મુફકો લાશરીકાલકા” અચોર
 ઇસસે જ્યાદા કહેના મુસતહબ હય જયસે “લખ્ખેકા વ

સાદેકા વલ ખેરોકુલલેડી બે યદેકા વર રગખાઓ ઇલે-
 યકા વલ અમલો લખેકા ઇલાહલ હુકકે લખેકા” ચોર
 હજ યાતો ઉમરાહુ જીસકી નૈયત કી હો, ઉસકાલી જીક
 લખેકમે કરે તો બહેતર હય. જયસે કે, “લખેકા બે
 હજજતીન હજ્જન યા લખેકા બે ઉમરતીન વ હજજતીન
 હજ્જન”લખેક કહેનેકે બાદ દુઆલી પડના મુસતહબ હય.
 જયસે કે, “અલ્લાહુમા આઈન્ની અન્ના ફરજીલ હજજે વ તક-
 બલ હો મીન્ની વ જઅલની મીન વફદેકલ લજીના રહેયતા
 અનહુમ વર તદેતા વત કબલ તા અલ્લાહુમા ઓહરેમુલકા
 શારી વ બશરી વ હમી વ અજમી મીન્નારે વ કુલ્લા
 શયેઈન હર રમતહો અલ્લ મહેરમે અબતગીબે જાલેકા વ
 જહ કલ કરીમે” ફીર પસ્તાવા કરે અઓર દુરૂદ પડે અઓર
 બે ચાહે સો દુઆ પડે જયસે કે, “અલ્લા હુમા ઇન્ની
 અસઅલોકા રદાકા વલ જન્નતા વ આઈબે બેકા મીન ગદ-
 બેકા વનનાર.”

અઓર જબ હરમે મહોતરમકી સરહદપર પહોંચે તો
 ઇતમીાને કલબ અઓર જાહીરે બાતીન અજમત અઓર
 વિકારસે નંગે પાઉં અસતગફાર કરતા હુ ।એ માંગતા
 પીયાદા જયસા કએદી હાકેમકે સામને જાતા હય ઇસી
 તરાંહ દાખીલ હોવે અઓર ચેહ દુઆ પડે, “અલ્લાહુમા
 ઇન્ના હાજ હરમોકા વ હરમો રસુલેકા ફરરરીમ લહ મી
 વ હમી વ અજમી વ બશરી અલન્નાર અલ્લાહુમા અ

મીનની મીન અજાણેકા યોમા તુળઅસો ઇમાદોકા” અઓર અબુલફઝલ કીરમાનીને ઇતના જ્યાદા કીયા હય,” અન્નઅલોકા જે અનનકા અન તલ લાહુલ લજી લા ઇલાહા ઇલલા અંતર રહેમાનુર રહીમ અનતો સદ્દી અલા મોહોમદીન વ અલા આલેહી વ અસહુએહિ વસલ્લમ.”

જળ શહેરે મકકા નજર પડે તો યેહુ કહે. “અલ્લા હુમમજ અલ લીએહા કરારમ વરજુકની એહા રીજકન હલાલન.”

અઓર જળ ખએતુલાકે પાસ જાવે તો વહાં ખએટે અઓર ઉપરકી દુઆ પડે અઓર યેહુ કહે. “રખ્ખના આતેના ફીદ દુનિયા હસન તાંઉ વફીલ આખેરતેહસનતૌં વકેના અજાખનનાર.”

અઓર ખએતુલામેં દાખલ હોવે તો દુઆ માંગતા હુરૂદ પડતા પહેલે દહના કદમ આગે ખડહાવે અઓર યું કહે. “આ ઉજ્જે ખીલ્લા હીલ અજીમે વ જેવ જહે હીલ કરામે વ સુલતાને હીલ કદીમે મોનશ શએતાનીર રજીમે ખિસ્મીલ્લાહે વસ સલવાતો વસલામો અલા રસુલીલ્લાહે અલ્લા હુમગ ફીરલી જમીઆ જુનુખી વફતેહલી અખવાઓ રહેમતેકા અલ્લા હો અકબર અલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર લાઈલાહા ઇલલલ્લાહો વલ્લાહો અકબર” ફોર ઇસ તરાંહસે દુઆ માંગે અઓર હજરે અસવદકે પાસ આવે.

“અલ્લા હુમા અંતસ સલામ વ મીનકસ સલામ વ

ઈલેકા ચરજે ઉસ સલામ હૈયના રખ્ખના ખીસ સલામ
અલ્લા હુમ્મા જીદ ખચેતકા હાજ તશકરીન વ તઆઝમન
વ તકરીમન વ ખીરરન વ મહાબતન”

ખઅદ હજરે અસવદકો ચુમકે યેહ કહેતા હુવા,
“ખીસમીલ્લાહે વલ્લાહે અકબર વ લીલ્લાહીલ હમદો વસ
મલાતો અલા મોહમદીન રસુલીલ્લાહે અલ્લાહુમા ઇમાનન
ખેકા વ તસદીકન ખીકીતાખેકા વ વફાઅન ખે અહેદેકા વ
ઇત તખાઅન લેસુનતે નખીયેકા મોહોમદીન સલ્લલ્લાહે
અલૈહે વ આલેહી વ સલ્લમ.” તવાફ શરૂ કરે.

મુલતજીમકે પાસ યેહ કહે. “રખ્ખના આતેના ફીદ
દુનિયા હસન તાંઉ વ ફીલ આખેર તે હસનતાં વ કેના અબ્બ-
અન્નાર સુખહાનલ્લાહે વલહમદો લીલ્લાહે વ લમ્લાહા
ઈલલ્લાહે વલ્લાહે અકબર વલા હોલ વલાકૌવતાઈલ્લા
ખિલ્લાહીલ અલીયીલ અજીમ.”

હજરે અસવદકો ચુમકે યેહ કહે “ખીસમીલ્લાહે વ
અલ્લાહે અકબરો વલીલ્લાહીલ હમદો વસ સલવાતો અલા
રસુલીલ્લાહે અલ્લા હુમા ઇમાન ખેકા વ તસદીકન ખેકીતા-
ખેકા વ વફાઅન ખે અહેદેકા વ ઇતતીખાઅન લે સુન્નતેહી
નખીયેકા મોહોમદીન સલ્લલ્લાહે અલૈહે વ આ લેહી વ
સલ્લમ.” ફીર તવાફ શુરૂ કરે.

મુલતેજીમકે પાસ યેહ કહે, “રખ્ખના આતેના ફીદ
દુનિયા હસનવાંત વ ફીલ આખેરતે હસનતાં વ વ કેના અબ્બ-

ખનનારે મુખહાનલાહે વલ હમદો લીલાહે વ લો કૌવતા
ઇલા બિલાહીલ અલીયુલ અજમ.”

ખાખે કઅખાકી યેહુ દુઆ હય અલા હુમા હાજલ
ખખેતો ખખેતોકા વ હાજલ હરમો હરમોકા વ હાજલ
અમનો અમનોકા વ હાજલ મુકામો મમામુલ આયેજે બેકા
મીનનનારે અલા હુમા કનનેની ખીમા રજકતની વ ખારિક
લીફીહે વખલુફ અલા કુલલે ગાયખતીલત્રી બે ખયરે લા
ઇલાહા ઇલલીલાહે વાદહુ લા શરિકલહુ લહુલ મુલકો વ
લહુલ હમદો વહોવા અલા કુલલે શએમન કદીર.”

રૂકને ઇરાકીકે પાસ યેહુ પડે. “અલા હુમા ઇન્ની
આઉએએમા મીનશ શકકે વશ શીરકે વન નીફાકે વશ શી-
કાકે વ સુઈલ અખલાકે વશ સુઈલ મુનકલબે ફીલ અહેલે
વલ માલે વલ વલદે.”

મીજખે રહેમતકી યેહુ દુઆ હય. “અલા હુમા
અજલલની તહુતો જીલે અરશેકા યવમા લાજીલા ઇલા
જીલલુકા વલા ખાકી ઇલા વજહોકા વસ કેની બેકાસે મો-
હોમદીન સલલાહો અલેહે વ અલા આલેહી વ અસહાબીહી
વ સલ્લામા શરખતન લા અજમાઓ ખાદહા અબદન.”

રૂકને શામીકે પાસ યેહુ પડે. “અલાહુમ મજ અલહુ
હજજન મખફરન વ સાયન મશકુરન વ જ મખન મગપુરન
વ તીબરતન લાન તખુરા યા અજીએ યા ગપુરો રખી
અફીર વર હુમ વ તખવજ અમા તાલમ ઇનકા અંનતલ

અ અજાણુલ અકરમો યા આલેમોમા ફીજ સુદુરે અખરીજની
મીનજ જુલેમાંતે ઈલનનુર.”

રૂકને યમાનીકીકે પાસ યેહુ પડતા. “અલ્લા હુમા ઇન્ની
અસઅલોકલ અફવા વલ આ ફીયતા ફીદતીને વદ દુનિયા
વલ આખેરતે.”

રૂકને યમાની અઓર હજરે અસવદકે ખીચમે યેહુ
પડે. “રખના આતેના ફીદ દુનિયા હસનતવ વ ફીલ આખ-
રતે હસનતવ વ કેના અજાળન નાર” ઇસ તરાંહુ સાત મર-
તમે અઓર પડતા જાવે.

જમ જમ પીનેકે વકત યેહુ દુઆ પડે. “અલ્લા
હુમા ઇન્ની અસ અલોકા ઇલમન નાફેઅન વ રીજકન વા
સેયન વ અમલન સાલેહન વ શીફાયન મીનકુલ્લે દાઈન.”

જમ જમ પીકે હજરે અસવદકે ચુરે અઓર ખાખુસ
સફાસે નીકલકે યેહુ પડતા હુવા સફાપર આવે. “અખદવ
ખેમા ખદઅલ્લાહો ખીહી ખિરમીદલા હીર રહેમાન નીર રહીમ
ઇનનસ સફા વલ મરવાના મીન શઆધરીલલાહે ફમન
હજજલ ખએતા અવે તમરા ફલાજુનાહા અલેહે અઇયત
તઉ વફા ખેહીમા વ મન ત તઉવા ખયરન ફઇન નીદલાહા
શાકીરન અલીમ.” અઓર આફતાખ ગુરૂખ હોનેતક યેહુ
દુઆ પડે. અલ્લા હુમા આતિક રકબતી વ અવસેલી મીનલ
રીજકીલ હલાલે વ અસરિક્ ફસકતલ જીન્ને વલ ઇનસે.”
ખઅદ મુજલ્લફાસે મીનાકો જાતે વકત વાદીએ મોહુસસરમે

ટોડતા જાવે અચોર ચેહ કહે, “અલ્લા હુમા લાતકતુલના
બેગદબેગ વલા તોહલીકના બે અબબેકા વ આફેના કબલા
બલેકા.”

રમી જમારમે હર કંઠરીપર ચેહ પડે. “બીરમીલ્લા
હે અલ્લાહે અકબરો રગમન લીશ શયતાને વ દરગોહુ રીઠ-
નલીર રહેમાને લુત્ફહુ અલ્લા હુમજ અલહુ હજજન મખરૂ
રન વ સેઅન મશકુરન વ જમખન મકપુરન” અચોર
કુરખાનીકે વકત ચેહ દુઆ પડે. “ઇન્ની વજ જહુતો વજ
હેયાલીલજી ફતરસ સમાવાતે વત્ત અરફા હનીફંઉ વમા
અના મીનલ મુશરફીના ઇન્ના સલાતી વ નુસોકી વ મહુયાયા
વ મમાતી લીલાહે રખીલ આલમીના લા શરિકલહુ વબેજ
લેકા ઉમરેતો વ અનામીનત મુસલેમીના અલ્લા હુમા તક
ખબલ મીન્ની હાજનન નુશકા વજ અલાહા કુરખાનન બે
વજહેકા વ અજજમ અજરી અલેહા.”

જખ ઘરકે ફીરનેકા ઇરાદા કરે તો તવાફે અલવીદા
જસકો *ઈદતિયા કહતે હુએ કરે. બઅદ તવાફકે તીન દમ
તીન જમ જમ પડે હર દમમે ચેહ પર. “બીરમોલ્લાહે વલ
હમદો લીલાહે વસ સલવાતો અલ્લા રમુલીલાહ,” અચોર
આખીર મરતબા “અલ્લા હુમા ઇન્ની અસ અલોકા રીજકન
વા સેઅન વ ઇલમન નાફેઅન વ શીફાઅન મીન

* ઇદતિયા યાને, યગત્રકે નીચેસે કપડા નિકાલકર મુઠે પર
રખના,

કુદલે દાઈન” પડે. અચોર તખરકન પાનીસે નહાયે
 યા સરપર ડાલે, અચોર ઉસકી તરફ દેખે જ્યસા
 કચખેકો દેખના ઈબાદત હય વયસા જમજમકો દેખ-
 નાલી ઈબાદત હય. અચોરે તખરકકે વાસ્તે પાની ઘરકો લે
 આના દુરસ્ત હય. શમે ચોર મતર કચખેકા ખાદીમોસે મોલ
 લેના દુરસ્ત નહી. કચખેકા ગીલાફ મોલ લેના દુરસ્ત
 હય શીર મુલતીજીમસે લગકે રોવે અચોર દુઆ
 માંગે, બાબે કચખાકો ચુમકે દુઆ માંગના દુઆ
 અચોર રોતા હુંવા ઉસકી જુદામપર અફસોસ કરતા હુંવા
 ઉલટે પાંઉ આહેસ્તા આહેસ્તા અચોર તાજીમ વ તવકીરકે
 સાથ કચખેકો દેખતા હુંવા બાબે અલવીદાસે બાહેર આવે
 અચોર જો કુછ હોસકે ખયરાત કરે કે પહાં એક રૂપેકા
 સવાબ લાખ રૂપેકે બરાબર હય.

—:૦:—

મકકે (મો) સે મદીને (મુ) કી મંજલ.

વાદીએ ફાતમા.

મકકેસે રવાના હોમેકે બઅદ કાફલા અફારા ઘન્ટ ફો
 યહાં આતા હય. યેહ મુકામ મકકેસે બારા કોસપર હય.
 વા દીએ ફાતમા એક પહાડી મુકામ હય. ઈસીદીએ ઇસકો

વાદીએ કાતમાં કહતે હોયે. યહાં કોઈ જ્યારતગાહ નહિ, અલખત્તા યેહ મીલક હજરત કાતમાં ખીન્તે અસદ બાલેકએ હજરતઅલીકી યેહ વજહે તસમીયાં હય. યહાંકી આખોહવા બહોત ઉમ્દા હય, બહુ લોગ મેવા વગેરે બેચનોકાં આતે હોયે, મગર ઉનકો કાફલેમે' દાખલ હોને નહિ દેતે. કાફલા હમેશાં દોપહર બઅદ સફર કરતા હય. તમામ રાત સફર કરકે નવ દસ બજે સુબેહકો કયામ કરતા હય. કયુ'કે તકલીફ ન હોવે.

ઉશકાન યા ઉશકાન.

વાદીએ કાતમાંસે રવાના હોનેકે બઅદ અઠારા ઘટેકો કાફલા યહાં આતા હય. યેહ રેગસ્તાની મુકામ હય. સહાબએ કીરાનકે બનાએ હોયે કુએ યહાં મઓજુદ હોયે. ચહાર કુવે ચહારો અસહાબને યહાં બનવાએથે. પાની આગે નહિ મીલ તકતા ઈસી લીયે યહાંસે લે લેતે હોયે. ખીર અબુબકર, ખીર ઉમર, ખીર ઉસમાન, ખીરે અલી ! ઈન ચહારોંકા પાની સર્ અર શીરીન હય.

અલીશ.

ઉશકાનસે રવાના હોનેકે બઅદ કાફલા તેરા ઘટેમે યહાં આતા હય. યેહ મરમ આર ખુશ પહાડી મુકામ હય. કુવે યહાંસે બહોત દુર હય ઈસી લીયે પાની નહિ મીલ સ-

કતા. ખજુર, ચાંવલ, ઘી વગેરે યહાં મીલ સકતા હય, યહાં કોઈ જ્યારત ગાહ નહિ હય. યહાંપર ચોરોંકા ખતરા રહેતા હય.

કહીમા યા કદીમા.

ખલીશસે રવાના હોનેકે ખઅદ કાફલા તેરા ઘટેકે યહાં આતા હય યેહ સખત પહાડી મુકામ હય. ખદદુ લોગોંકી યહાં જયાદા ખસ્તી હય. જીદેહસે મદીનેકો જાનેવાલા કાફલા યહાંપર મીલતા હય. કદીમાકે અકસર ગદીમાલી કહેતે હએ. યહાંકે ખદદુ લોક ખહોતસી ચીજે ખેચનેકા આતે હએ ખહોત હુશીયાર રહેના આહીએ,

રાખખીક.

કદીમાસે રવાના હોનેકે ખઅદ કાફલા ખારા ઘટેકે યહાં આતા હય. યેહ રેગસ્તાની મુકામ હય હજજે ગદીરકે કાફલે યહાંસે સાથ હોતે હએ.

રાખખીકમે સુલતાની ફ્રાજ રહેતી હય, અઓર એક ફીદલા ખના હુવા હય. પાની આગેકે વાસ્તે ખહોતસા લે લેના આહીએ. દરિયા યહાંસે દો કોસકે ફાસલેપર હય. યહાંસે જીદેહકો જાનેવાલોકા અકસર રાસ્તા હય.

મુસ્તુરાહ.

રાખખીકસે રવાના હોનેકે ખઅદ કાફલા પંદરા ઘટેકે યહાં આતા હય. યેહ રેગસ્તાની મુકામ હય. યહાં આખાદી ખિલકુલ નહિ. મુસ્તુરાહસે જાનેવાલોકો એક રયાલ જયાદ

દેની પડતી હય. ગમ્મેગદીર જહાં સીરફ શીયા લોગ જાતે હયે, વોહ રાસ્તા યહાંસે દસ ઘંટે તકકા હય.

યહાંસે એક રાસ્તા બદરકે જાતા હય. પહેલી મંજીલ જમ્મન મેજહાં પાની તક નહિ મીલતા. બાદ પંદરા ઘંટેકા રાસ્તા ફીર સાત પહેર ચલકર બદર પહોંચતો હયે. ફીર વહાંસે દો માઇલપર શહીદાને બદરકે મળર હયે. બદરસે સફરાબાદીકો રવાનગી હય ફીર ખીર શેખપર મઘીનેકે કાફ લોસે મીલ જાતે હયે.

ખીર શેખ.

મુસ્તુરાહસે કાફલા રવાના હોનેકે બઅદ બારા ઘંટેકો યહાં આતા હય. યેહ રેગસ્તાનીં એર પહાડી મુકામ હય. આબાદી ખીલકુલ નહિ. એર કોઈ જ્યારતગાહ નહિ હય. યહાં પર દો કુવે હયે જુસ્મા પાની કુચ્છ બારા હય. સો હાથ ઉંડા હય, અગર સળસે પહેલે મીલા તો ઠીક નહિતો ફીર નહિ મીલતા.

ખીર અબુલ અહેશાન યા ઇબ્રાહીમ અહેશાન.

ખીર શેખસે કાફલા રવાના હોનેકે બઅદ નવ ઘંટેમે યહાં આતા હય. યહાં આબાદી થોડીસી હય. યહાં પહાડી બહોત સખત હય કોઈ જ્યારતગાહ નહિ હય. તમામ મંજીલોસે યેહ મુકામ બહોત સખત હય. ઘાટીયોસે ઇસકહર તાંગ વ તારીક રાસ્તા હય કે એક ઉંટ આગે પીછે ચલ

સકતે હુએં ઓર રાસ્તા ઉંચા નીચા હય, કાફલેકે લુટખનેકા ખોફ રહેતા હય. હુશીયાર રહેના ચાહીએ.

ખલીશ.

ઇખતિલા અહેશાનસે રવાના હોનેકે ખચ્દ અકારા ઘટેકો કાફલા યહાં આતા હય. કુચ્છ કુચ્છ ફાસલેપર ખદદુ લોગ આખાદ હય. ચહારોં તરફ પહાડ હય. પહાડ કે રહેનેવાલે ખદદુ લોક કાફલેકી ખબર સુનકર ખબુરે ખેચને આતે હુએં. યેહ મુકામભી કરીખ કરીખ ખીર અહેશાનકે જયસા સખ્ત હય.

ખીર અખ્ખાસ.

ખલીશસે રવાના હોનેકે ખચ્દ ખારા ઘટેમે કાફલા યહાં આતા હય. યહાં કીસી કદર આખાદી હય. પહાડાં ઓર રેગસ્તાની મુકામ હય, યહાં પાની ખહોત કમ મીલતા હય, ખાજે વકત એક રૂપેએકોભી એક મસ્ક પાની નહિ મીલ સકતા શીયા લોગોક કાફલે અકસર ખીર અખ્ખાસમે નહિ આતે, ખલકે ઇસ મંજુલકો લાઇનપર છોડકે સાથ કુરએશકો રવાના હોતે હુએં. શીયાકે કાફલે યહાં ઘાંસ નહિ લેતે ઓર સુન્નીકે લેતે હુએં.

કુરેશ ખચ્ચાર.

ખલીશસે શીયાકે કાફલે સાત પહેરમે. ઓર ખીર અખ્ખાસકે કાફલે સોલા ઘટેમે યહાં આતે હુએં. યેહ રાસ્તા

પહાડોંકે અંદરસે ગયા હય. યહાં દો કુવે શીરીન હય મગર ખતરનાક મુકામ હય.

મદીને (મુ) યા યશરખ.

કુરેશ ખચારસે રવાના હોનેકે બચદ અઠાગ ઘંટેકો કાફલા યહાં આતા હય. મદીનેમે રૂપ હજાર મકાનાંત ચોર ૭૫ હજાર આદમીકી આખાદી હય યહાંકી જમીન લીલી આખોહવા ઉમદા હય, શહેર પનાહકા કિલ્લા હય. કાફલે-વાલોંકો પહેલે મસજીદે નખવીકે મીનાર માલુમ હોતે હયે, સખલોગ તાજીમકે લીયે ઉતર પડતે હયે' ગુથલ વુજી કરકે ખાખુસ સલામસે દાખીલ હોતે હયે. મસજીદે નખવીકે ઘેરાવેમે રોજયે અગદસ હય. ઉસકે ચાર દરવાજે હયે વોહ હુરમ કહેલાંતે હયે. મદીનેકી એક કીસ્મતી સુફેદ મીટી હોતી હય વોહ ખાકે સફા કહેલાતી હય. મદીનેકે રહેનેવાલે ખુશ પોશાક, ખુશ ખોરાક, નેક સીરત સરેહકે પાખંદ હોતે હયે. ખજુર યહાં જયસી ઉમદા તમામ અરખસ્તાનમે નહિ મીલતી. વખાકે દીનોમે યહાં જયાદા અરસેતક કાફલા નહિ રહેતા.

યહાં જયારતો ખહોતસી હયે. હુરમકે ચાર દરવાજે હયે. (૧) ખાખુસ સલામ, (૨) ખાખુસ રહેમા, (૩) ખાખુ જીખરધલ, (૪) ખાખુસ નીશાં.

તખરરક મુકામાત.

૧ રોજએઅગદસ.	૪ મસજીદે કુખા.
૨ મસજીદે નખવી.	૫ બાગે ફીદક.
૩ જન્નતુલ બકી.	૬ મજરાતે અહેલેબએત
અતહાર ખુબકાએ રા-
શેદીન.

મસજીદે નખવીકે અલાવા ચાર મસજીદે ચોર હએ.

૧ મસજીદે અમામા, (રસુલે ખુદાકી બનાઈ હુઈ
સળસે પહેલી મસજીદ.)

૨ મસજીદે અબુબકર,

૩ મસજીદે ઉમર.

૪ મસજીદેઅલી.

જખલેઅહુદ મસજીદે નખવીસે તીન કોસ કે ફાસલેપર
હય, જહાં હજરત હમજાકા મજાર હય.

મસજીદે નખવી.

રસુલે અકરમ (સ) કી મસજીદકે બહોતસે દરજે
હએ. હર દરજેકે દરમીયાન સુતુન (થંગ) હએ ચોર
ઉપર છોટે છોટે ગુંબજ બને હુંએ હએ. ગુંબજો, દિવારે
ચોર સુતુનો વગેરાપર સોનેકે પતરોકી મીનાકારી અચોર
આયાતે ફુરઆની અચોર રસુલે અકરમ સ કે નામ મુબારક
ખુદે હુંએ હએ. અચોર બીલોરી, ઝાડ, ઝુમર, હાંડી
વીગેરા બહોત કસરતસે હય. ફર્શ સંગેલેરમરકા, એક મી

મળરભી સંગેમરમરકા હય. ઉસકે અઓર મળર શરીફકે દરમીયાન જે મુકામ હય ઉસકી નિસ્ખત હદીસ શરિકમે આયા હય. (રો. જ-તુન મિન રિયા જુલ જન્નાહ)

રોજએ અગદસ.

રોજએ અગદસ સળ તરફસે બંધ હય, સીરફ જાલીયોંસે નજર આતા હય. મુત્તસીલ હજરત સીદીક અકબર વ હજરત ઉમર ફારુકકે મળર હયે. હજરત રસુલે કરીમકે મળર મુખારીકપર કારચોખીકા પરદા પડા હય જીસપર આયાતે કુરબાની, કલમા વિગેરે લીખા હુઆ હય. યહાં ફાતેહા અઓર હુઆએ મુજવર લોગ પડવાતે હયે, હજરત શેખખીનકે મળરકે પાસ એક મુકામ જે કે જાલીયુંસે પોશીદા હય. વોહ હજરત ફાતમા ખાતુને જન્નતકી તુરબત બતાતે હયે. મગર સહી યેહ હય કે હજરત ફાતમા ખાતુને જન્નતકી તુરબત જન્નતુ લગકીમે હય. જે રોજએ મુંબારકસે તીન ચારસો કદમપર મશરીકવ શીમાલકી જાનીબ હય. સહેનમે મસજીદે નબવીમે એક કુત્રા હય જીસકા નામ ચાહે કવેસર હય ઉસકા પાની બહોત શીરીન, ઓર સદ્દ હય. અઓર ઉસકે કરીબ ખાતુરકા ખાગ હય જે હજરત ફાતેમાને લગાયા થા. મશરીકકી જાનીબ જાત્રીયાં લગી હુઈ હયે વહાં અવરતે આકર બેઠતી હયે અઓર નમાજ, નીફ્ઘ, મીલાહ શરીફ વગેરાં પડતી હયે. તમામ હિમારત સહેનકે સાથકે હરમ કહેતે હયે. રોજએ અગદસમે તીન કરોડ રૂપેકા જવાહરાત હય.

જન્નતુલ બકી.

રોજએ અગદસસે જન્નતુલ બકીકી ચાર દીવારે
પુખા બની હયેં ઉસમે એક બડા કુખા હય. વહાં આલે-
ખેંત વ પુજરગાને દીનકે મળરાત હયેં.

હજરત અખ્ખાસ, હજરત ઉમર રસુલે ખુદા (સ).

હજરત ઇમામ હસન; હજરત ઇમામ જેનુલ આબેદીન.

હજરત ઇમામ મોહમદ બાકર.

હજરત ઇમામ મોહમદ જાફર.

દુસરી બનીબ કીસી કદર ઇલાહેદા ખાતુને જન્નતકા
મળાર હય. હજરત ઉસમાન, હજરત ફાતમા ખીન્તે અસહ
વાલદયે હજરત અલી, હજરત હલીમા, હજરત શાહીઆ,
હજરત ઇબ્રાહીમ ઇબ્ને રસુલે ખુદા (સ), હજરત ઇમામ
માલીક, હજરત શેખના કેશીખુલકરાકે મરાજાત હયેં. એક
કુખેહમે મળરાત હજરાત અજવાજ મુત્તહેરાત (અ) યેહ
સાત કબરેં હય, હો મળાર યહાં નહિ હયેં. હજરત મેમુના,
અઓર હજરત ખદીજુલકુબરા! હજરત મેમુનાકા મળાર
મકકેસે છે કોસકે રાસ્તેમે મલીને તૈયબમેં હય. અઓર
હજરત ખદીજુલ કુબરાકા મળાર જન્નતુલ મઆલામે હય.
એક કુખેહમે હજરતકી સાહગબાદીયોકે મળાર હયે. હજરત
કુલમમ, હજરત રૂકબ્યા, હજરત જેનબ એક તરફ એક
કુલાહ હય વહાં હજરત અતિયા વ સુફીયાકી કબર હયેં.

મસજીદે કુખા.

મદીને તૈયબાસે ત્રીન કોસપર મસજીદે કુખા હય. ઉસકે એક ગોશેમે નખીએ અકરમ (સ) કો મક્કા વ જમ.જમકા કશફ (હાત) હુવા થા. જળકે આપને હી-જરત ફરમાઈ થી, મસજીદે કુખા કે કરીબહી એક છોટીસી મસજીદ હજરત ફાતમાકી હય. ઉસકે એક ગોશેમે આપકી અકકી લી નસબ હય. પુસ્તપર હજરત અલીકી મસજીદ હય.

બાગે ફીદક.

મસજીદે ફાતમાકે પાસ બાગે ફીદક હય. ચાર દીવા-રીસે ઘેરા હુવા હય. યહાં ચંદ દરખ્ત ખજુર વ તાડકે હએ, એહ બદલુ લોગોંકે સરદારકે સુપરદ હય. સરકાર ઇસકા મહાસુલ નહિ લેતી. ઇસકે કરીબહી વોહ કુખા હય જો પહેલે બારા થા અઓર હજરત રસુલે ખુદાકે લવાબે દહન ગીરનેસે શીરી હો ગયા થા. અઓર પાનીમે અયસી બરકત હુઈ કે તમામ શહેરમે ઉસકે પાનીકી નહેરે ચલતી હય.

મદીને (મુ) કી જ્યારતમે.

જજબલ કુલુબમે વારીદ હય કે પેગંબર (સ) ને ફરમાયા હય કે જીસને મેરી કબ્રકી જ્યારત કી ઉસકો મેરી

શક્યાઅત વાળુબ હો ગર્હ અઓર જીસને હજકે બઅદ મેરી કપ્રકી જ્યારત કી ગોયા મેરી જીંદગીમે મુલાકાત કી અઓર જીસને હજ કીયા અઓર મેરી કપ્રકી જ્યારત નહિ કી ઉસને મુજપર સીતમ ક્રિયા. હજકે બઅદ ઈસ વારતે ફર્જ હય કે જળ કબુરે મુસલમીનકી જ્યારત મુસ્તહબ હય તો હજરતકી જ્યારત બતરિકે ઉંલા અફજલ હુમ અઓર સાબીત હુમ. હજરત રસુલે ખુદા અયની કબ્રેમે જીંદા હય જ્યારત કરનેવાલોંકે સલામકા જવાબ દેતે હયે તો અયસી જ્યારતસે મહેરૂમ રહેના બેનસીબી હય.

હજકે બઅદ ખાલીસ નૈયતસે મદીને (મુ) કા કસદ કરે અઓર રાહમે દુરૂદ અકસર જ્યાદા પડતા જાવે જળ મદીનેકે કરીબ પહોંચે તળ જ્યારતકી નૈયતસે ગુસલ કરે અઓર સુફેદ કપડે પહેને અગર ઇત્ર મયરસર હો તો બદનમે લગાલે જળ મદીના નજર પડે તો સ્વારીસે ઉતરે. અગર હો શકે તો મસજીદ શરીફ તક જ્યાદા આવે. અઓર જળ હરમ શરિફમે પહોંચે તો હજરત કો સલામ કરકે ચેહુ દુઆ પડે. “અલ્લાહુમા હાબ હરમે રસુલેકા ફજ અલહો લી વકાએતમ મીન્ન નારે વ અમાનમ મીનલ અબજમે વ મુઅલ હીસાબે અલ્લાહુમ ફતહેલી અબવાબા રહેમતેકા વર જુકની મીન જ્યારતે નખીએકા મારજકતહુ ઓલીયા ચેકા અહેલા તાઆતેકા વગડીરરલી વર હુમની યા ખેરા મસ ઉલીન” અઓર કમાલ અદબ અઓર શઓકસે હરમ શરીફમે દાખીલ હોવે દુરૂદ પડતા હુવા અઓર જળ મસજીદ શરીફમે દાખીલ

હોતો. અવ્વલ દહાના કદમ આગે રખાએ અચોર થેહ દુઆ પડે, અલ્લાહુમમક તહેલી અખવાખા રહેમતેકા.” અચોર હરૂદ પડે અચોર હજરતકે મુસલ્લે પર દોરકઅત તહધઅતુલ મસજીદ પડે અચોર ખાદ નમાજકે શુકે ઇલાહી ખબ લાવે કે અયસી ઉમદા નીયામત ઉસકે નસીખ હુધ ઉસકે ખાદ રોજે મુનવ્વરાકે પાસ જયારતકે વાસ્તે કમાલ શઓક વ અદબસે હાજર હોવે અચોર ઇસ તરાહસે તીન-ખાર સલામ કરે. “અસ સલામો અલેકા અઇયોહુન નખીયુલ કરીમો વ રહેમુતુલ્લાહે વ ખરકાતહુ.” અચોર યું કહે “અસ-સલામો અલેયકા યા રમુલલ્લાહ, અસ સલામો યા સૈયદલ મુરસલીના અલયેકા યા નખી યલ્લાહ, અસ સલામો અલેયકા યા ખાતમુન નખીમન,” અચોર ફીર એક હાથ દહાની તરફ હુઝબ અચોર યું કહે. “અસસલામો અલયેકા યા સૈયદના યા અવ્વલ ખુલફાએ અખાખકરે નીસ સીદી કે સફીયા રમુલલ્લાહે વ સાનીહે ફીલગારે જાકલ્લા અન ઉમ-તે મોહોમદીન સલ્લલલાહો આલેહી વ સલ્લમ વ ખચેરન.” અચોર ઇસી તરાહ ફારૂકે આજમકી જયારત કરે જયસાકે મઓલીમ ખતલાવે !

જખતક મદીનેમે રહે ગનીમત જાને અકસર ઔકાત મદીને શરીફમે હાજર રહે અચોર ઇખાદત કરતા રહે અચોર હરૂદ પડતા રહે અચોર નીફલ નમાજ અકસર પરા કરે ખુસુસ ઉસ મુકામમે જો હજરતકી કબ્ર અચોર મીખરકે

દરમિયાન હય. કે વહાંકી નમાજ અચોર દુઆ કુબુલ હોતી હય. હદીસ શરિફમે આયા હય કે મેરે મીમ્બર અચોર કબ્રકે દરમિયાન બહેસ્તકી કેયારી હય અચોર દુસરી હદીસમે આયા હય કે સીવાય બએતુલ્લા કે હજરતકી મસજીદકી નમાજ અચોર મસજીદોસે હજાર હીસ્સે અફજલ હય. અચોર કબ્રોકી નમાજ મદીનેકી મસજીદસે સચો હીસ્સે જ્યાદા હય. તો અચોર મસજીદોસે લાખ હિસ્સે અફજલ હુઈ અચોર જબ બકીકી જ્યારતકો જાયતો યેહ દુઆ કહે. “અલ્લાહુમ મગફીર લે અહેલ્લે બકી ઈલ ગરકદે અલ્લાહુમા લા તખર સમના અજરહુમ વલા તફતીન બાદ હુમ વગ ફીરલના વલહુમ.”

બાદનાં હરએક અસહાબ અચોર અહેલ્લે બએતકી કબ્રો પર જાવે અચોર સલામ કરે ચુનાચે મશહુર હય. અચોર મુસતહબ હય કે મદીનેકી અચોર મસજીદમે નમાજ પડે. ખુસુસન મસજીદે કત્રાંમે, જબલે ચોહકમે. અચોર વહાંકે શહીદોંકી જ્યારત કરે, અચોર વહાં અપને વાસ્તે દુઆચે બચેર કરે બાકી આદાબ વદુઆચે વહાંકે મઓલમ બતલાતે હએ. જ્યાદા તફસીલકી હાજત નહિ ઈલાહી અપને ઈરમ વફજલસે હરમેન શરિફકી જ્યારત નસીબ કરે ! આમીન યા રખુલ આલેમીન !

તમામ શુદ.

સફરમે લેબને કે સામાન કી યાદી.

આટા, દાલ, ચાંવલ, નીમક, હલદી, લશન, ખ્યાજ, અદરક, ગરમ મશાળા કુટાહુવા, હલદી પીસીહુઈ, આળુ, શાકર, લીંબુ, અચાર, ચટની, તેલ, ઘી, શીરકા, બિસ્કુટ, ચાહ, ખતાઈ, ચુરન, નમક સુલેમાની, ચાર તુખમ, બેશીદા, આલુ ખુખારા, કથા ઢાયલા, અંગીઝા, મોમબમા, રસી, ડોલ, પાનકા સામાન, હુકકેકા સામાન, કફન, પંખા, દિવાસલી, ચીલમચી, પેશાબદાની, ચુલા, લોહકા લાલટેન, ફાનોસ, મોમબત્તી, પીપ, પેટી પતરેકી, સંદુક, દેકચીયાં, રકાખીયાં, દશપના, (ચીમટા) ખ્યાલે સાખુ, લોટા ડોઈ, કગખીર, ગીલા, રૂઈકા ગદેલા, રખઝ, ખીસતર, લીખાસ, ગરમીકા વ શરદીકા, રૂમાલ હુવાલ, લુંગી, ચાકુ, છત્રી, છુરી, વગેરાં વગેરાં.

કરબલાએ મઓહલા.

પુરાત નદી કે કિનારેપર કરબલા હય યેહ શહેર કે માનીદ આખાદ હય હુકુમત સલતાને રૂમકી થી ફીલહાલ અંગ્રેજી હય જખાન અરખી વ ફારસી હય.

એક ચાર દીવારી પુખ્તા જીસકે છે દરવાજે હજો ઉસકે
 બીચમે રોજ સૈયદુલ શહોદા ઇમામ હુસેન (રદી) કાહુય
 રોજે શરીફકી ઇમારત તીન માલેકી હુય. ઉસકે બીચમે
 હજરત અલી અકબરકા મજર હુય ઉસકે પાસહી ગંજ
 સહીદા હુય યાને એક ગારમે બારા સહીદ હાસમ દફન
 હજો. ઉનમે હજરત કાસમ ઇબને ઇમામ હસનલી હજો.
 ચાર દિવારીકે બાહીર હબીબ બીન મજહીર કી કબર હુય.
 ઇસકે કરીબ મકતલ જનાબ સૈયદુલ શહોદા ઇમામ હુસેન
 (રદી) યાને વોહ મુકામ હુય કે જહાં તીન રોજ તક
 આપકી લાશ બે ગોરો કફન પડી રહીથી. વોહ એકગાર
 હુય પથ્થરસે પોશીદા રોજએ અગદસમે દીવારોં અઘોર
 મહેરાબોપર આયના બંદી હુય. અઘોર હાંડી ઝુમરસે આરા-
 સ્તાં હુય. બડે દરવાજે કે આજુબાજુ દો બડે મીનાર હજો
 બુરજો મે સુનેરી કામ હજો અહાતેમે એક સખીલ સુલતાન
 કી તરફસે જારી હુય જીસકે કારબારી સુન્ની મજહબ કે
 સૈયદ હજો. સુલતાન સલીમાને વેહ બનવાઇથી અઘોર કર-
 બલામે એક નહેરલી લાએથેં વહાં ઉનકી તસ્વીરલી હુય.
 રૂમકે સુલતાનકી તરફસે એક મસજીદ બની હુઇ બડી
 આલીસાન હુય જોકે મીસાલ રોજે સૈયદ શહોદા કે હુય
 ઇસકે દોહીરસે હજો. મજરકે આસપાસ દહોરી જાલીયાં હુય
 અંદર એક તલવાર અઘોર ઢાલ રખી હુય યહાંસે તીન
 કેસકે કાસલેપર હજરત હુર (રદી)કી કબર હુય જોકે એક

મેઢાનમે હય.

સરાએ અસવરીયા

કરખલાસે આઠ કોસપર હય. યહાં ચંદ આખાદી હય પહાડી મુકામ હય યહાં એકસરા હય. અરખ વ અજમકે ચંદ મકાન હયે ખાજી ચીજે મીલતી હયે શમે વગેરા લી મીલતી હય યહાં રાસ્તા ખોલકુલ આડાતેડા હય.

કારવાં સરાએ ખાંનતુજ્જર

સરાએ અસ વરીયાસે પાંચ કોસ પર હય યહાં ઇંડા, રોટી, દહીં, મુરઘી, વગેરા મીલ સકતી હય અચોર યહાંસે એક નહેરલી કરીખ હય. અકસર લોગ પહેલે કુફે જાતે હયે. અચોર વહાં મસજીદે અલીકી જયારત કરતે હયે. કુફેમે આખાદી ખિલકુલ નહિ હય. વેરાન વ વહેસ્ત ખરસ્તી હય. યહાંસે નજફ અશરફ ત્રીન કોસ હય. કુફેકા રાસ્તા કુરાત નદી કે કીનારે કીનારે ગયા હય. મસજીદેઅલી હજરત અલીકી ખનાઈ હુઈ હય. મસજીદમે પહેલે અહીં મુકામ મુસલ્મા હજરત આદમ વ નુહ (અ) કાથા. ઇસ મસજીદ કે સહેનમે એક ગાર હય ઉસકી નીસખત ખયાન કરતે હયે કે યહાંસે તુફાને નુહ શુર હુવા થા. કિયું કે યહાં તાંનુર થા. અચોર હજરત નુહ કા કયામ યહીં થા. યહાંપે હજરત ઇમામ હુસેન કા મદ્રસા એક જાનીખ ખના હુવા હય. અચોર ઉસકે કરીખહી વોહ મુકામ હય જહાં ઇખને મુલજીમ મલુન ને હજરત અલીકો ખડાલતે નમાજમે

શહીદ કીએ થે. ઉસકે પાસ હજરત મુસલીમ કા મળર હય. અઓર ઉસકે પાસ હયહાદો ઇબને ઉરબા કી કબર હય. જીસને અપને મકાન મે હજરત મુસલીમ કો પોશીદા રખએ થે અઓર આપ બી ઉનકે લીએ પોશીદા હુવાથા.

નજ્દ અશરફ.

ખાંનતુજ્જરસે પાંચ કાસ હય સ્વારી ખચ્ચર અમલદારી સુલતાને રૂમ, યેહ પહાડી મુકામ હય. છે હજર મકાનાત કી આબાદી હય. યહાં હજરત અલી (ક) કારોળ અઃઓર હજરત હુદ સાલેહ (અ) કી કબર યહીં હય. નજ્દ અશરફસે બારા ઘંટે કે રાસ્તેપર એક બસ્તી અબ્દા નામ કી હય. વહાં હજરત જએહ શહીદ ઇબને હજરત ઇમામ જેનુલ આબદીન કા મળર હય. નજ્દસે ત્રીન કાસ કે કાસલે સે હજરત અલી કે રોજેકા સુનેરી ગુંબજ નજર આતા હય. શહેર બહોત સાફ અઓર પાકીળ હય. યહાં કુરાતન દીકે પાની કી નહેરેં આઈ હએં. અલાવા ઇસ્કે પહાડી ચસ્મે બી હએં. યહાં અકસર શીયા લોગ આબાદ હએં. મગર વાલી સુલતાનકી તરફસે અઓર બાજે બાજે ઓહોદદાર સુન્ની હનીફી લોગ હએં. શહેરે નજ્દ કો પક્કા કિલ્લા હય.

હજરત અલી (ક) કા રોળ મુખારિક.

શહેરેકે ખીચમે હજરતઅલી (ક) કા રોળ હય. ઇસકી ઇમારત આલીશાન વ બાશોકત હય. અહાતા ચો તરફ ખીચા હુવા હય. ઉસકે ખીચમે રોળ હય. જીસપર સોનેકા

કામ કીયા હુવા હય. દસ કોસકે ફાસલેપર સે નજર આતા હય. ખુરજ ઓર મીનારે કે આલે હીરસે સુનેરી હએં અંદર છત અઓર દીવારપર આઈને બંધી હય. અઓર હાંડી ઝુમરોસે આરા સસ્તા હય. રોજે કે પહેલુમે એક મસજીદ આલીશાન સુન્નીયોં કી હય. ઉસમે જુમાકી નમાજ હોતી હય. રોજે મુખારિકસે આર દિવારીતક જો જગા હય ઉસમે લોગ દુકાને લગાતે હએં. અઓર તરખી, નગીને વગેરાં જોયતે હએં રોજે કા દરવાજા બહોત બડા હય. મહેરાંબા લી સુનેરી હએં. દરવાજે કે દોનું જનીબ દો મીનાર હય જીન્નમે ઘંટા લટકતા હય.

ગુલામહસેન શેખ અમદુલ કેયુમ

હાઈવેર, જનરલ મરચન્ટ અને કંત્રાક્ટર
સ્વીલના ફાઈડીંગ તથા ઇઝીરોલ્ડીંગ દરવાજા બનાવનાર

ધી બોમ્બે જનરલ આયરન એન્ડ વ્રાસ
ફેક્ટરીના માલેક

હેડ ઓફીસ
૧૫૭, અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ટેલીગ્રામ મેટલમાર્ટ
ટેલીફોન ૨૦૮.

મુનાબત બ દરગાહે કાઝીયુલ હાબત.

યા ઈલાહી અઝ તુફેલે મુસતુફા,
નુરે ઇમાસે મેરા દીલકર સફા.
મઅરેફત તેરીકા દીલમે નેશ દે,
છોડું ઈસ દુનિયાકો ઇતના હોથ દે.
દર તેરા મએ છોડકર જાઉં કહાં,
રહમ ફરમા અએ રહીમે ઇન્સો જાં,
જળ તલક છાંદા રહું શાદ રહું,
યાદમે તેરી ગુલે ખન્દાં રહું.
દમ છુ ટે ઉસદમ બહુકકે ચાર ચાર,
ખાતેમા બીલ ખએર હો પરવર દિગાર.
જળકે આવેં પુછને મુનકીર નકીર,
કલમે તૈયબહો લખ અએર દીલ પીઝીર.
જળ ઉઠે કળારોસે મુરદે યા ખુદા,
આસરા ઉસદમ હો તેરી જાતકા,
પુલ સીરાત ઉપરસે મએં અએ જુલમેનત,
પાર હો જાઉં બહુકકે પન જાતન,
આખે કૌસર અએર જન્નત હો નસીબ,
અઝ તુફેલે ગૌસુલ આઝમ યા મુજબ.
હોવે હકદારોકે હક મુજસે અદા,
દોસ્ત હો દીલશાદ સળ મેરે સદા,
તમ્મત બીલ ખએર ?

ગુજરાત, કાઠીઆવાડ અને પંરદેશમાં દીનપ્રતિદી.
બહોળો ફેલાવો પામતું આખી દુનિયાની
ખબરો આપતું મુંબઇનું આગેવાન
ઘસ્લામી અઠવાડિક પેપર

ઈન્સાફ

દરેક શુકરવારે પ્રગટ થાય છે.

લવાજમ.

હિંદુસ્તાન	પોષ્ટ સાથે	૫-૦-૦
„ બહાર „ „		૬-૮-૦

ઘસ્લામપુરા મુંબઇ નાં ૪.

